

SK-101 – कठोपनिषत् सशाङ्करभाष्या

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. यथाकामं पञ्च मन्त्रान् पूरयत ।

1x5=5

1. “आसीनो दूरं... देवम्”
2. “अशरीरं शरीरेषु... आत्मानम्”
3. “यमेवैष... स्वाम्”
4. “हन्ता चेन्मन्यते... विजानीतः”
5. “नाविरतो... वापि”
6. “यस्य ब्रह्म च... उपसेचनम्”
7. “नैषा तर्केण... प्रेष्ट”

B. वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत ।

1x5=5

1. क्रतोः परमम् फलं किम् ।
2. आत्मा गुहाहित इति कस्मादुच्यते ।
3. विद्याविद्ये विषूची इति कस्मादुच्येते ।
4. “तौ सम्परीत्य विवन्क्ति धीरः” – अत्र को दृष्टान्तः ।
5. अप्सरःप्रभृतयो भोगाः अनर्थायैव, कस्मात् ।
6. शेवधिशब्दस्य कोऽर्थः ।
7. ओङ्कारः ब्रह्मणः को भवति ।

C. यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

1. श्रेयःप्रेयसी कथं पुरुषम् बध्नीतः ।
2. धीरः कीदृशः ।
3. हिरण्यगर्भः कः ।
4. यत्तत्पश्यसि तद्वद – किं वक्तुमाह नचिकेताः ।
5. ओमित्यक्षरस्य किं वैशिष्ट्यम् ।
6. आत्मनि दुर्दर्शादिशब्दाः कथं सङ्गच्छन्ते ।
7. आत्मनि हन्तृत्वं हतत्वञ्च कस्मान्नास्ति ।

D. यथाच्छन्दं त्रयो मन्त्राः सप्रसङ्गं व्याख्येयाः ।

5x3=15

1. "न नरेणावरेण... ।।"
2. "न जायते... ।।"
3. "आसीनो दूरम्... ।।"
4. "नायमात्मा प्रवचनेन... ।।"
5. "नाविरतो दुश्चरितात्... ।।"

E. अनुप्रियमेकम् अनुबधीत ।

10x1=10

1. श्रेयःप्रेयोविवेकः ।
2. ओङ्कारस्वरूपम् ।

SK-106 - माण्डुक्योपनिषत्कारिका

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. वाक्येनैकेन उत्तरं लिखत।

1x5=5

1. अभिधेयप्रतिपत्तिः किं तन्त्रा?
2. कारणमात्रबद्धः कः?
3. प्रपञ्चः कदा निवर्तते?
4. कुतः प्रणवे मनो युञ्जीत?
5. उपव्याख्यानं नाम कोऽर्थः?
6. वैतथ्यप्रकरणं कुतः आरभ्यते?
7. ओङ्कारविकारशब्दाभिधेयः कः?
8. आगमप्रकरणं कस्य निर्णयाय?
9. कस्य कुले अब्रह्मवित् न भवति?
10. शास्त्रं शिष्य इति विकल्पः कथं निवर्तते?
11. जाग्रत्स्वप्नयोः समानयोगक्षेमः केन हेतुना?
12. प्राज्ञः आनन्दमय इत्यत्र आनन्दमयपदस्य कः अर्थः?

B. कारिकाः व्याख्यात।

3x5=15

1. कार्यकारणबद्धौ तौ इष्येते विश्व तैजसौ।
2. दक्षिणाक्षिमुखे विश्वो मनस्यन्तस्तु तैजसः।
3. भोगार्थं सृष्टिरित्यन्ये क्रीडार्थमिति चापरे।
4. द्वैतस्याग्रहणं तुल्यमुभयोः प्राज्ञतुर्ययोः।
5. अन्यथा गृह्यतः स्वप्नो निद्रा तत्त्वमजानतः।
6. त्रिषु धमसु यत्तुल्यं सामान्यं वेति निश्चितः।
7. प्रणवं हीश्वरं विद्यात् सर्वस्य हृदि संस्थितम्।

C. त्रीणि विशदयत।

5x3=15

1. प्रथमपादं वैश्वानरं भाष्यदिशा मन्त्रपूर्वकं व्याख्यात।
2. सृष्टिविषये नानामतानि प्रदर्शयत।

3. प्राज्ञं मन्त्रतद्भाष्यस्वारस्येन निरूपयत ।
4. अग्रहण-अन्यथाग्रहणाभ्यां विश्वादीनां साम्यं वैषम्यं भाष्यभावेन आविष्कुरुत ।
5. वैश्वानरादीनां प्रणवमात्राभिः अभेदं मन्त्र-तद्भाष्यसारेण साधयत ।

D. एकं प्रपञ्चयत ।

1. तुरीयं भाष्यमतेन प्रपञ्चयत ।
2. स्वप्नस्य वैतथ्यं ग्रन्थोक्तहेतुभिः उपपादयत ।

SK-125 गीताशांकरभाष्यम्

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. द्वादशसु दश समाधत्त ।

1x10=10

1. कैः गुणैः सदा सम्पन्नः भगवान्?
2. षड्भावविकाराः के?
3. "भीष्मद्रोणादयः अशोच्याः" कुतः?
4. किमर्थमर्जुनं प्रत्येवोपदेशः कृतः भगवता?
5. संसारबीजभूतौ कौ?
6. किं प्राप्य पुरुषः न विमुह्यति?
7. किं नाम नित्यत्वम्?
8. को नाम योगक्षेमः?
9. कृपणो नाम को भवति?
10. "द्विविधो हि वेदोक्तो धर्मः" कः सः?
11. शास्त्रं नाम किम्?
12. स्वधर्ममपि चावेक्ष्यार्जुनस्य शोको न युक्तः कुतः?

B. सप्तसु पञ्च समाधत्त ।

3X5=15

1. प्रजहाति यदा कामान्..... ।
2. अन्तवन्त इमे देहाः..... ।
3. कर्मण्येवाधिकारस्ते..... ।
4. व्यवसायात्मिका बुद्धिः..... ।
5. योगस्थः कुरु कर्माणि..... ।
6. आश्चर्यवत् पश्यति कश्चिदेनम्... ।
7. त्रैगुण्यविषया वेदाः..... ।

C. पञ्चसु त्रीन् समाधत्त ।

5X3=15

1. अर्जुनं प्रति भगवदुपदेशः ।
2. सांख्यबुद्धिः योगबुद्धिश्च ।
3. ज्ञानकर्मसमुच्चयवादः ।

4. "नासतो विद्यते भाव" इत्यस्य भाष्यार्थविवरणम्।
5. द्वितीयाध्यायोक्तदिशा आत्मतत्त्वनिरूपणम्।

D.द्वयोरेकं समाधत्त।

10X1=10

1. गीतोपोद्धातभाष्यार्थं यथाग्रन्थं सप्रमाणं संक्षिपत।
2. वेदाविनाशिनं नित्यमिति भाष्यमाश्रित्य ज्ञानिनः कर्मासम्भवकारणं सप्रमाणं पूर्वोत्तरपक्षाभ्यां निरूपयत।

~~**~~

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत ।

1x5=5

1. इदं शरीरं किमित्यभिधीयते?
2. विषयाः के??
3. संघातः कः?
4. वैराग्यं नाम किम्?
5. आर्जवम् इत्युक्ते किम्?
6. अनभिष्वङ्गो नाम कः?
7. अमानित्वादिषु ज्ञानशब्दप्रयोगः किमर्थः?

B. वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत ।

1x5=5

1. अज्ञानम् किमित्युच्यते?
2. अनादिमदित्यत्र मतुपः प्रयोगः भाष्यकृन्मते किमर्थः?
3. कार्यकरणकर्तृत्वे हेतुः कः?
4. इमं कृत्स्नं लोकं कः प्रकाशयति?
5. इच्छा नाम का?
6. श्रुतिपरायणाः इत्यस्यार्थः कः?
7. प्रकृतिस्थः पुरुषः किं करोति?

C. यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

1. "ज्ञेयं यत्त"दित्यादि श्लोकं व्याख्यात ।
2. सम्यकदर्शनफलं प्रतिपादयत ।
3. आत्मदर्शने उपायान्विकल्प्य प्रदर्शयत ।
4. पुरुषस्य सांसारित्वं किन्निमित्तमिति विशदयत ।
5. "ज्योतिषामपि तज्जोति"रिति श्लोकं व्याख्यात ।
6. आत्मनः असङ्गित्वं निरूपयत ।
7. "यः पश्यति स पश्यति" इति श्लोकांशं व्याख्यात ।

D. यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

1. "अनादित्वाग्निर्गुणत्वात्" इत्यादि श्लोकस्वारस्यं निर्लुठितगर्भतया प्रतिपादयत ।
2. अज्ञानस्वरूपं विवेचयत ।
3. "श्रुतिपरायणाः मृत्युं तरन्तीति" व्याख्यात ।
4. आत्मनः असङ्गित्वं यथाभाष्यमवगमयत ।
5. "प्रकृतिं पुरुषं चैव" इति श्लोकं यथाभाष्यं व्याख्यात ।
6. "अमानित्वादीनि ज्ञानसाधनानि" इति विवेचयत ।

E. अनुप्रियमेकम् अनुब्रूहीत ।

10x1=10

1. क्षेत्रक्षेत्रज्ञविभागयोगं प्रदर्श्य समदर्शनफलं लिखत ।
2. क्षेत्रं, ज्ञानं, ज्ञेयमिति त्रयं समासेन निरूपयत ।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत ।

1x5=5

1. अनुकृत्यधिकरणस्य विषयवाक्यं लिखत ।
2. “मुक्तोपसृप्यव्यपदेशात्” इति सूत्रे विषयवाक्यं किम्?
3. अक्षराधिकरणस्य विषयवाक्यं किम्?
4. ईक्षतिकर्माधिकरणस्य विषयवाक्यं लिखत ।
5. “तमेव भान्तमनुभाति” इति श्रुतौ तमिति सर्वनाम्ना कः ग्राह्यः?
6. प्रमिताधिकरणस्य विषयवाक्यं लिखत ।
7. शब्दादेव प्रमितः इति सूत्रे शब्दादित्यस्यार्थः कः?

B. वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत ।

1x5=5

1. ज्योतिरधिकरणस्य विषयवाक्यं लिखत ।
2. अर्थान्तरत्वादिव्यपदेशाधिकरणस्य विषयवाक्यं लिखत ।
3. सुषुप्त्यधिकरणस्य विषयवाक्यं लिखत ।
4. स्थित्यदननिर्देशः कस्यां श्रुतौ कृतः?(एकं श्रुतिवाक्यं लिखत)
5. अक्षरशब्दवाच्यं ब्रह्मेत्यत्र सूत्रे कः हेतुः प्रदर्शितः?
6. “जीवघनः” इत्यस्य व्युत्पत्तिं यथाभाष्यं प्रदर्शयत?
7. ज्योतिःशब्दवाच्यं परमेव ब्रह्मेत्यत्र सिद्धान्ते कः हेतुः प्रदर्शितः?

C. यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

1. मुक्तोपसृप्यव्यपदेशात् इति सूत्रं यथाभाष्यं व्याख्यात ।
2. ईक्षतिकर्मव्यपदेशात् सः इति सूत्रार्थं स्पष्टीकुरुत ।
3. शब्दादेव प्रमितः इति सूत्रं निरूपयत ।
4. ज्योतिरधिकरणस्य पूर्वपक्षं संगृहीत ।
5. अक्षराधिकरणस्य पूर्वपक्षं लिखत ।।
6. अर्थान्तरत्वादिव्यपदेशाधिकरणस्य सिद्धान्तमारचयत ।।
7. कम्पनाधिकरणसारं लिखत ।

D. यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

1. भूमाधिकरणस्य सिद्धान्तं यथाग्रन्थं विषदयत ।
2. सुषुप्त्युत्क्रान्त्यधिकरणं यथाभाष्यं व्याख्यात ।
3. जीवस्य द्युभ्वाद्यधिकरणत्वं निराकुरुत ।
4. हृद्यपेक्षया तु मनुष्याधिकारत्वादिति सूत्रं प्रतिपादयत ।
5. अनुकृत्यधिकरणस्य सारं संगृहीत ।

E. अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत ।

10x1=10

1. द्युभ्वाद्यधिकरणस्य पूर्वोत्तरपक्षयोः यथाभाष्यं विवेचनं कुरुत ।
2. भूमाधिकरणस्य सारं संगृहीत ।

SK-151 पञ्चदशी

कालावधिः-होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः-50

A. द्वादशसु दश समाधत्त ।

1x10=10

1. कः प्रतिबन्धो नाम?
2. कदा परां निर्वृतिं लभन्ते?
3. परोक्षब्रह्मज्ञानस्य किं फलम्?
4. स्वप्नस्य लक्षणं किम्?
5. बुद्धेः वृत्तिः कीदृशी?
6. कस्मात् धीन्द्रियपञ्चकं जायते?
7. प्राणस्य पञ्चभेदाः के?
8. सविकल्पस्य लक्ष्यत्वे लक्ष्यस्य किं स्यात्?
9. तत्त्वमसीत्यत्र का लक्षणा?
10. श्रवणं नाम किम्?
11. आत्मा परानन्दः कुतः?
12. प्राज्ञस्य अभिमानः कुत्र भवति?

B. सप्तसु पञ्च समाधत्त ।

3X5=15

1. निवातदीपवच्चित्तं समाधिरभिधीयते ।
2. तल्पेमात्मार्थमन्यत्र नैवमन्यार्थमात्मनि ।
3. सुषुप्त्यभाने भानं तु समाधावात्मनोऽन्वयः ।
4. सुप्तौत्थितस्य सौषुप्ततमोबोधो भवेत्स्मृतिः ।
5. धर्ममेघमिमं प्राहुः समार्धिं योगवित्तमाः ।
6. लिङ्गाभाने सुषुप्तौ स्यादात्मनो भानमन्वयः ।
7. अभाने न परं प्रेम भाने न विषये स्पृहा ।

C. पञ्चसु त्रीन् समाधत्त ।

5X3=15

1. अवस्थात्रयं यथाग्रन्थं विवृणुत ।
2. जीवेश्वरयोः स्वरूपं सप्रमाणं निरूपयत ।
3. अन्वयव्यतिरेकाभ्यां पञ्चकोशेभ्यः ब्रह्मणो विवेकं स्पष्टयत ।

4. सोऽयमित्यादिवाक्यवत् तत्त्वमसीति वाक्यार्थनिर्धारणं पञ्चदशीदिशा कुरुत ।
5. आत्मनः परमप्रेमास्पदत्वं ससन्दर्भं व्याख्यात ।

D. द्वयोरेकं समाधत्त ।

10X1=10

1. तिसृष्वप्यस्थासु संविदेकत्वं प्रसाध्य प्रत्यगात्मनः प्रमानन्दस्वरूपत्वमुपपादयत ।
2. श्रवणादीनि विद्योत्पत्तिसाधनानि यथाग्रन्थं व्याख्याय समाध्यवस्थां वर्णयत ।

~~**~~

SK-167 सिद्धान्तलेशसंग्रहः

कालावधिः-होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः-50

A. द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

1. अपूर्वविधिपक्षे भाष्यकारसम्प्रतिप्रदर्शकं वाक्यं किम्?
2. परिसंख्याविधेः लक्षणमेकं लिखत?
3. नियमविधेरुदाहरणं किम्?
4. अनात्मदर्शनेनैव परात्मानमुपास्महे, कस्य वचनमिदम् ?
5. वाचस्पतिमिश्रमते जगदुपादानकारणं किम्?
6. विवर्तस्य किं लक्षणम्?
7. सङ्क्षेपशारीरककारमते जगदुपादानं किम् ?
8. मायायाः द्वारकारणत्वमिति कस्य मतम्?
9. सिद्धान्तमुक्तावलीकृत्कः?
10. सिद्धान्तलेशसंग्रहस्य संप्रदायप्राप्तं व्याख्यानं किम्?
11. मायाशबलमीश्वररूपमेव ब्रह्म उपादानमिति के वदन्ति ?
12. आत्मज्ञाने कीदृशं मनः कारणम् ?

B. सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3X5=15

1. परिसंख्याविधेः स्वरूपम्।
2. मङ्गलश्लोकस्य तात्पर्यम्।
3. वेदान्तश्रवणे प्रकटार्थकारस्य मतम्।
4. परिणामविवर्तलक्षणयोः विचारः।
5. मायोपादानत्वविचारे संक्षेपशारीरककृन्मतम्।
6. ब्रह्मलक्षणविचारे कौमुदीकाराणां मतम्।
7. श्रवणवाक्ये नियमपरिसंख्याविधित्वनिरासः।

C. पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5X3=15

1. मायोपादानत्वविचारं सप्रमाणं कुरुत।
2. ब्रह्मोपादानत्वविचारं सप्रमाणं साधयत।
3. श्रवणवाक्ये नियमविधित्वनिरासपूर्वकं विध्यभावपक्षं निरूपयत।

4. मीमांसादिशा विधित्रयस्य सोदाहरण लक्षणं व्याख्यात ।
5. जीवव्यावृत्तस्य ईश्वरस्य जगदुपादानत्वमिति निरूपयत ।

D.द्वयोरेकं समाधत्त ।

10X1=10

1. श्रवणवाक्ये परिसंख्याविधिपक्षं दूषयित्वा नियमविधिपक्षं सप्रमाणं साधयत ।
2. ब्रह्मलक्षणस्य मतभेदं विचार्य जगदुपादानत्वपक्षान् विवृणुत ।

~~**~~

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत ।

1x5=5

1. किं नाम असत्वम्?
2. व्यावहारिकत्वमित्युक्ते किम्?
3. विप्रतिपत्तेः विचाराङ्गत्वं कथम्?
4. पञ्चपादिका विवरणस्य कर्ता कः?
5. तृतीयमिथ्यात्वलक्षणं लिखत?
6. ज्ञाननिवर्त्यत्वं इत्युक्ते किम्?
7. पञ्चपादिका विवरणकर्तृमते मिथ्यात्वलक्षणं किम्?

B. वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत ।

1x5=5

1. अभावस्य तात्त्विकत्वे कः दोषः?
2. विप्रतिपत्तेः लक्षणं लिखत ।
3. अवस्थितिः कतिधा? किन्निमित्ता च सा?
4. ज्ञानत्वेन ज्ञाननिवर्त्यत्वविवक्षायां कः दोषः?
5. तृतीयमिथ्यात्वलक्षणे श्रुतिप्रमाणं किम् ?
6. ज्ञानत्वव्याप्यधर्मेण ज्ञाननिवर्त्यत्वविवक्षायां कः दोषः?
7. सिद्धान्ते प्रातिभासिकस्थले शुक्तिरजतदृष्टान्ते निषेधप्रतियोगि' किम्?

C. यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

1. तृतीय मिथ्यात्वलक्षणे पूर्वपक्षं संगृहीत ।
2. प्रथममिथ्यात्वलक्षणे सिद्धान्तपक्षं निरूपयत ।
3. पक्षतावच्छेदकविचारं संगृहीत ।
4. उपपादनं नाम किमिति विवेचयत ।
5. निषेधस्य बाध्यत्वं पारमार्थिकसत्त्वाविरोधित्वे न तन्त्रमिति प्रदर्शयत ।
6. अद्वैतसिद्धेः द्वैतमिथ्यात्वसिद्धिपूर्वकत्वम् विवेचयत ।
7. सदसत्त्वानधिकरणत्वम् इत्येतत् समासानुगुणं निरूपयत ।

D. यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

1. प्रथममिथ्यात्वलक्षणे पूर्वपक्षं संगृहीत।
2. विप्रतिपत्तेः विचाराङ्गत्वं साधयत।
3. मङ्गलाचरणं व्याख्यात।
4. स्वरूपेण निषेधप्रतियोगित्वं कथमिति प्रदर्शयत।
5. प्रथममिथ्यात्वलक्षणस्थं सत्प्रतियोगिकासत्प्रतियोगिकभेदद्वयं वा साध्यम् इति पक्षं विवेचयत।

E. अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत।

10x1=10

1. प्रथममिथ्यात्वलक्षणस्य सारं संगृहीत।
2. तृतीयमिथ्यात्वलक्षणं यथाग्रन्थं व्याख्यात।

SK-201 सिद्धान्तकौमुदी(पञ्चसन्ध्यन्तो भागः)

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

=====

A. यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत-

1x10=10

1. परिभाव्य इत्यस्य अर्थद्वयं किम्?
2. प्रत्याहारः इति केषां व्यवहारः ?
3. स्वरितस्य कः भागः उदात्तः ?
4. अ अ इत्यस्य कोऽर्थः ?
5. गुरुसंज्ञा कयोः?
6. कुत्र इकः इति षष्ठ्यन्तं पदमुपतिष्ठते ?
7. डिच्च इति कस्यापवादः ?
8. षष्ठी स्थानेयोगः इत्यत्र स्थानं नाम किम् ?
9. अनचि च इति सूत्रस्य अर्थः कः ?
10. कदा अचः आदेशः स्थानिवत् भवति ?
11. क्षय्यमित्यस्य कोऽर्थः ?
12. गुणापवादः कः?

B. यथेष्टं चतुर्णां लघुटिप्पणीः लिखत-

2x4=8

1. अनुनासिक इत्यदि निर्देशात्।
2. तेन दधि हरति शीतलं षष्ठं सान्द्रमित्येतेषु परेषु यणादिकं न।
3. ह्रस्वग्रहणमतन्त्रम्।
4. यत्रानेकविधमान्तर्यं तत्र स्थानतः आन्तर्यं बलीयः।
5. वकारो न लुप्यत इति यावत्।
6. तेन अवैहि इति वृद्धिरसाधुरेव।

C. यथेष्टं त्रयाणां ससूत्रं रूपं साधयत-

4x3=12

1. सुच्छुपास्यः
2. हर एहि

3. कृष्णार्धः
4. तवल्कारः
5. उपाच्छति

D. द्वयोः व्याख्यां लिखत-

5x2=10

1. स्वं रूपं शब्दस्याशब्दसंज्ञा।
2. मिदचोऽन्त्यात्परः।
3. स्थानेऽन्तरतमः।
4. अनचि च।

E. एकस्योत्तरं लिखत -

10x1=10

1. तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम्।
2. स्थानिवदादेशोऽनल्विधौ।

SK-205 सिद्धन्तकौमुदी अजन्तात् अव्ययान्ता

समय: - होरे

पूर्णाङ्कः -50

A. यथाकामं दश समाधेयाः ।

1x10=10

1. ग्रन्थोक्तं पररूपविधायकं सूत्रं किम्।
2. शसः सस्य नः कदा।
3. णत्वविधायकसूत्रे आङ्ग्रहणं किमर्थम्।
4. अङ्गसंज्ञाविधायकसूत्रे तदादिग्रहणं किम्।
5. आदेशप्रत्यययोः इत्यत्र अनुवृत्तं स इति पदे का विभक्तिः।
6. सर्वनामसंज्ञा तदन्तस्यापि कथं ज्ञायते।
7. औडुलमिशब्दस्य षष्ठीबहुवचने किं रूपम्।
8. उभयशब्दस्य द्विवचनं नास्ति इति कस्य मतम्।
9. समशब्दस्य कस्मिन्नर्थे सर्वनामता, किमर्थम्।
10. णिद्वद्भावविधायकं सूत्रं किम्।
11. ङसिङ्सोरत उत कदा।
12. त्यदादिः कियान्।

B. यथेच्छं पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

1. रामाय इत्यत्र सन्निपातपरिभाषां व्याख्यात ।
2. जसः शी इत्यादेशस्य सर्वादेशत्वे निमित्तं व्याख्यात ।
3. बहुश्रेयसीशब्दस्य सर्वासु अपि विभक्तिषु रूपाणि लेख्यानि ।
4. ङतडतमयोः प्रत्ययत्वेन तदन्तग्रहणं भवति न वा व्याख्यात ।
5. सर्वनाम इति महासंज्ञा किमर्थं कृता ।
6. जसि सर्वनामसंज्ञायाः विकल्पविधायकानि सूत्राणि लिखत ।
7. घिसंज्ञा कदा, तन्निमित्तानि कार्याणि वा कानि ।

C. यथाभिलाषं त्रयं व्याख्यात ।

5x3=15

1. एरनेकाचोसंयोगपूर्वस्य इति सूत्रं व्याख्यात ।
2. एङ्हस्वात्सम्बुद्धेः इति सूत्रं व्याख्यात ।

3. सर्वनामसंज्ञा कुत्र कुत्र न भवति ससूत्रं सोदाहरणं स्पष्टयत ।
4. कुत्र सर्वनामस्थानसंज्ञा, कुत्र पदसंज्ञा कुत्र च भसंज्ञा, स्पष्टयत ।
5. निर्जरशब्दमधिकृत्य टिप्पणी लेख्या ।

D. अन्यतरं विशदयत ।

10x1=10

1. प्रातिपदिकसंज्ञा
2. उभोभयशब्दौ

SK- 209 – सिद्धान्तकौमुदीकारकप्रकरणम्

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत ।

1x5=5

1. पुष्पेभ्यः स्पृहयति इत्यत्र केन सम्प्रदानसंज्ञा ।
2. द्रोहो नाम कः ।
3. क्रोधो नाम कः ।
4. प्रायेण याज्ञिकः इत्यत्र केन तृतीयाविभक्तिः भवति ।
5. उप हरिं सुराः इत्यत्र उपः कस्यार्थस्य द्योतकः ।
6. अन्तरेण हरिं न सुखम् इत्यत्र केन द्वितीया ।
7. कर्मप्रवचनीयाः इति शब्दस्य कोऽर्थः ।

B. वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत ।

1x5=5

1. ईर्ष्या नाम का ।
2. असूया नाम का ।
3. मासमधीतो नायातः इत्यत्र केन द्वितीया ।
4. अह्ना अनुवाकोऽधीतः इत्यत्र केन तृतीया ।
5. समेन एति इति प्रयोगे केन तृतीया ।
6. अनु हरिं सुराः इत्यत्र केन सूत्रेण द्वितीया विभक्तिः ।
7. हरिं वैकुण्ठम् उपवसति इति प्रयोगे वैकुण्ठस्य केन कर्मसंज्ञा ।

C. यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

1. दिवः कर्म च इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या ।
2. अधिशीङ्स्थासां कर्म इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या विधेया ।
3. अभिनिविशश्चेति सूत्रस्य व्याख्या विधेया ।
4. कालाध्वनोरत्यन्तसंयोगे इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।
5. सहयुक्तेऽप्रधाने इति सूत्रस्य व्याख्या करणीया ।
6. इत्थम्भूतलक्षणे इति सूत्रं प्रतिपादयत ।
7. येनाङ्गविकारः इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।

D. यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

1. गत्यर्थकर्मणि द्वितीयाचतुर्थ्यौ चेष्टायामनध्वनि इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।
2. मन्यकर्मण्यनादरे विभाषा प्राणिषु इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।
3. स्वतन्त्रः कर्ता इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।
4. साधकतमं करणम् इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।
5. कर्मणा यमभिप्रैति स सम्प्रदानम् इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।

E. अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत ।

10x1=10

1. कारके इति सूत्रस्य व्याख्या विधेया ।
2. कर्तुरीप्सिततमं कर्मेति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।

SK- 215- वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी {स्त्रीप्रत्ययभागः एकशेषादिभागश्च}

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A. यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत ।

1x5=5

1. तरुणी तलुनी इत्यत्र कः स्त्रीप्रत्ययः ।
2. बहुयज्वन् इति शब्दस्य स्त्रीलिङ्गे कति रूपाणि भवन्ति ।
3. शुभंयिका इत्यस्य कोऽर्थः ।
4. निर्भस्त्रिका इत्यस्य कः विग्रहः ।
5. लिङ्गस्य लौकिकलक्षणं लिख ।
6. भागधेयी इत्यत्र कः स्त्रीप्रत्ययः ।
7. हंसी च हंसश्च इत्यत्र एकशेषे कृते सति किं शिष्यते ।

B. वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत ।

1x5=5

1. त्रिविधलिङ्गानां शास्त्रीयं लक्षणं लिख ।
2. निःस्विकाः इत्यस्य विग्रहं लिख ।
3. उरुद्वयसी इत्यत्र कः स्त्रीप्रत्ययः ।
4. अत्यूधाः इत्यस्य विग्रहं लिख ।
5. अन्तर्वत्नी इत्यस्य कोऽर्थः ।
6. सुराज्ञी इत्यत्र कः स्त्रीप्रत्ययः ।
7. भ्राता च स्वसा च इत्यत्र एकशेषे किं शिष्यते ।

C. यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

1. अनो बहुव्रीहेः इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्या कार्या ।
2. डाबुभाभ्यामन्यतरस्याम् इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्या विधेया ।
3. हलस्तद्धितस्य इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्या कार्या ।
4. सर्वत्र लोहितादिकतन्तेभ्यः इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्या कार्या ।
5. श्वशुरः श्वश्रवा इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।
6. स्त्री पुंवच्च इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।
7. अजादिभिः स्त्रीत्वस्य विशेषणान्नेह पञ्चाजी इति ग्रन्थस्याशयं लिख ।

D. यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

1. आयनेयीनीयियः फट्खल्लघां प्रत्ययादीनाम् इति सूत्रं व्याख्यात ।
2. उगितश्चेति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्या विधेया ।
3. वृद्धो यूना तल्लक्षणश्चेदेव विशेषः इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या ।
4. ग्राम्यपशुसङ्घेष्वतरुणेषु इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या ।
5. नपुंसकमनपुंसकेनैकवच्चास्यान्यतरस्याम् इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।

E. अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत ।

10x1=10

1. सर्वसमासशेषप्रकरणस्य सारांशः लेख्यः ।
2. प्रत्ययस्थात्कात्पूर्वस्यात् इदाप्यसुपः इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।

SK- 225- वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदीसन्नन्तादिभागः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A. यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत ।

1x5=5

1. प्रसहनं नाम किम् ।
2. गन्धनं नाम किम् ।।
3. अणावकर्मकाच्चित्तवत्कर्तृकात् इति सूत्रस्य किमुदाहरणम् ।
4. परिमृष्यति इत्यत्र केन सूत्रेणात्मनेपदम् ।
5. यज्ञदत्तम् उपरमति, इत्यत्र केनात्मनेपदम् ।
6. समः क्षणुवः इति सूत्रस्य किमुदाहरणम् ।
7. प्रयुङ्क्ते इत्यत्र केनात्मनेपदम् ।

B. वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत ।

1x5=5

1. बुधयुधनशजनेद्बुद्बुस्त्रुभ्यो णेः इति सूत्रं कस्यापवादः ।
2. कृष्णाय शपते इत्यत्र केन आत्मनेपदम् ।
3. माणवकमनुक्रीडति इत्यत्र अनोः कर्मप्रवचनीयसंज्ञा केन ।
4. रथेन सञ्चरते इत्यत्र केन सूत्रेण आत्मनेपदम् ।
5. अवक्षेपणं नाम किम् ।
6. उपाद्यमः स्वकरणे इति सूत्रे स्वकरणं नाम किम् ।
7. वेः पादविहरणे इति सूत्रस्य किमुदाहरणम् ।

C. यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

1. शैषिकान्मतु....सन्नन्तान्न सन्निष्यते इति कारिकां विलिख्य व्याख्या कार्या ।
2. धातोर.....अकर्मिका क्रिया इति कारिकां विलिख्य व्याख्या विधेया ।
3. व्याङ्गरिभ्यो रमः इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्या लेख्या ।
4. अभिप्रत्यतिभ्यः क्षिपः इति सूत्रस्य व्याख्या प्रतिपाद्या ।
5. कर्तरि कर्मव्यतिहारे इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्यां कुरुत ।
6. समवप्रविभ्यः स्थः इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्यां कुर्वन्तु ।
7. उपपराभ्याम् इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्या कार्या ।

D. यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

1. कर्तृस्थे चाशरीरे कर्मणि इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात ।
2. आडो दोऽनास्यविहरणे इति सूत्रं सोदाहरणं प्रतिपादयत ।
3. मुचोऽकर्मकस्य गुणो वा इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात ।
4. आत्मनेपदेष्वन्यतरस्याम् इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्यां कुरुत ।
5. पूर्ववत्सनः इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।

E. अनुप्रियमेकम् अनुबन्धीत ।

10x1=10

1. धातोः कर्मणः समानकर्तृकादिच्छायां वा, इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या ।
2. हलन्ताच्च इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या लेख्या ।

SK-227 – सिद्धान्तकौमुद्यां कृत्य-पूर्वकृदन्तप्रकरणे

समयावधि:-होराद्वयम्

सत्रम् ७ पू

पाङ्क्तिः-५०

A. दश समाधेयाः

१ x १० = १०

1. पादहारक इत्यत्र को विग्रहः?
2. कृत्याः इति कीदृशं सूत्रम्?
3. वास्तव्य इत्यत्र कस्मिन् अर्थे कः प्रत्ययः?
4. अचो यत् इति सूत्रम् अनपेक्षितं – कथम्?
5. प्रमग्न इत्यत्र कथं न गत्वम्?
6. लभ्यम् इत्यत्र कः प्रत्ययः केन?
7. एतिस्तु इत्यादिसूत्रे वृ इत्यनेन कस्य ग्रहणम्?
8. कृत्यम् इत्यत्र कः प्रत्ययः केन?
9. नियोज्यः इत्यस्य कोऽर्थः?
10. हलश्चेजुपधात् इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
11. वदेः सुपि क्वप् चेति सूत्रस्यार्थमुदाहरणं च लिखत।
12. ज्वालः इत्यत्र केन सूत्रेण कः प्रत्ययः?

B. पञ्च समाधत्त

३ x ५ = १५

1. णेर्विभाषा इति व्याख्यात।
2. उपसर्या काल्या प्रजने इति व्याख्यात।
3. एतिस्तुशास्वृदृजुषः क्वप् इति व्याख्यात।
4. शंसिदुहि इत्यादिवार्तिकं व्याख्यात।
5. प्रख्यानीयमित्यत्र कथं न गत्वम्?
6. कर्तर्युपमाने इति सूत्रं व्याख्यात।
7. नरम्मन्यः इति कथं सिध्यति?

C. एकम् उत्तरयत

५ x ३ = १५

1. भृजोऽसंज्ञायाम् इति साधयत।
2. राजसूयसूर्येत्यादिसूत्रं व्याख्यात।
3. पाय्यसान्नाय्येत्यादिसूत्रं व्याख्यात।

4. सुप्यजातौ णिनि...इति सूत्रं व्याख्यात।
5. ख्यधिकारादूर्ध्वं वासरूपविधिः क्वचिन्नेति व्याख्यात।

D. एकम् उत्तरयत

१० x १=१०

1. कृत्यप्रत्ययान् वर्णयत।
2. वासरूपोऽस्त्रियाम् इति सूत्रं व्याख्यात।

SK-236 – लघुसिद्धान्तकौमुदी अजन्तपुंलिङ्गान्ता

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

1. पूर्वत्रासिद्धम् इति कीदृशं सूत्रम्?
2. संयोगसंज्ञा कस्य भवति।
3. सन्धिविच्छेदं कुरुत- मनीषा = ?
4. अक्षौहिणी इत्यत्र वृद्धिः केन भवति?
5. हरी + एतौ = ?
6. वकारस्य उच्चारणस्थानं निर्दिशत।
7. ऊकालपदस्य कोऽर्थः?
8. तपरस्तत्कालस्य इति सूत्रस्थितस्य 'तपरः' इत्यस्य विग्रहं लिखत।
9. गुणसंज्ञा केषाम्?
10. मय उजो वो वा इति सूत्रस्य सोदाहरणमर्थं लिखत।
11. अवङ् आदेशः कस्य स्थाने भवति सर्वस्य आहोस्वित् अन्त्यस्य?
12. धातुसंज्ञा कस्य भवति?

B. यथारुचि पञ्च समाधत्त।

3x5=15

1. तालिकया उवर्णस्य भेदान् प्रदर्शयत।
2. र-प्रत्याहारं साधयतु।
3. हकारस्य एकारस्य च आभ्यन्तरप्रयत्नं बाह्यप्रयत्नं च लिखत।
4. अकः सवर्णे दीर्घः इति सूत्रस्य अर्थम् उदाहरणानि च लिखत।
5. वृद्धिविधायकानि त्रीणि वार्तिकानि विलिख्य एकैकमुदाहरणं प्रदर्शयत।
6. अज्वर्णस्य इत्संज्ञा कथं भवति?
7. उपसर्गसंज्ञाविधायकं सूत्रं किं, सर्वान् उपसर्गान् लिखत।

C. यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः।

5x3=15

1. गवाग्रम् इति रूपं साधयत।
2. वान्तो यि प्रत्यये इति सूत्रं व्याख्यात।

3. सुध्युपास्यः इति रूपं साधयत।
4. एङि पररूपम् इति सूत्रस्य व्याख्यानं कुरुत।
5. निपात एकाजनाङ् इति सूत्रस्य व्याख्यानं कुरुत।

D. अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत।

10x1=10

1. एत्येधत्यूठसु इति सूत्रं व्याख्यात।
2. वर्णानाम् उच्चारणस्थानानि समुल्लिख्य यत्नभेदान् प्रदर्श्य वर्णानाम् आभ्यन्तरयत्नान् बाह्ययत्नान् च निर्दिशत।

SK-236 लघुसिद्धन्तकौमुदी अजन्तपुंलिङ्गान्ता

समय: - होरा

पूर्णाङ्कः - २५

A. यथेच्छं दश समाधेयाः ।

१ x १० = १०

1. धातुसंज्ञा कस्य भवति।
2. प्रेजते इत्यत्र कीदृशः सन्धिः, सन्धिविच्छेदं कुरुत।
3. अकः सवर्णे दीर्घः इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
4. एत्येधत्यृठसु इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
5. वृद्धिः इति केषां संज्ञा।
6. तपरस्तत्कालस्य इति सूत्रे तपरः नाम किम्।
7. संयोगसंज्ञा कस्य भवति।
8. अवङ्-आदेशः अनेकाल्-वशात् सम्पूर्णस्य स्थाने भवति न वा, कथम्।
9. रामान् इत्यत्र हलन्त्यमिति सूत्रेण नकारस्य इत्संज्ञा कथं न।
10. अङ्गसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम्।
11. एङ्हस्वात्सम्बुद्धेः इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
12. हल्वर्णस्य इत्संज्ञाविधायकानि कति सूत्राणि सन्ति, लिखत।

B. अनुप्रियं पञ्च उत्तरत ।

३ x ५ = १५

1. अज्वर्णस्य इत्संज्ञा कथं भवति।
2. टिसंज्ञा – टिप्पणी।
3. र-प्रत्याहारं साधयतु।
4. उपसर्गसंज्ञाविधायकं सूत्रं किं, सर्वान् उपसर्गान् लिखत।
5. अणुदित्सूत्रे कः अण् गृहीतः, सवर्णग्रहणात् च अणः कति भेदाः।
6. उच्चारणस्थानानि लिखत।
7. आभ्यन्तरप्रयत्नः – टिप्पणी लेख्या।

C. यथाकामं त्रीणि रूपाणि साधयत ।

५ x ३ = १५

1. सुच्छुपास्यः
2. रामाः
3. रामम्

4. रामैः

D.अन्यतरं व्याख्यात ।

१० x १=१०

1. पूर्वत्रासिद्धम्
2. अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम्

SK-255 (परिभाषेन्दुशेखरे आदितः पञ्चाशत् परिभाषाः)

समयावधि:-होराद्वयम्

सत्रम् ७

पूर्णाङ्काः:-५०

A. दश समाधेयाः

१ x १० = १०

1. अलक्षणं नाम किम्?
2. कार्यकालशब्दस्य कोऽर्थः?
3. एकान्ता अनुबन्धा इत्यत्र किम् अनुमानम्?
4. उभयगतिः इत्यत्र क्व अकृत्रिमस्य क्व कृत्रिमस्य इति निर्णयः कथम्?
5. सर्वे सर्वार्थवाचका इति केषां दृष्ट्या?
6. कार्यम् अनुभवन् इत्यस्य ज्ञापकं किम्?
7. स्थानिवत्सूत्रे नेट्टशादेशग्रहणम् – कुतः?
8. अस्य चोऽ इत्यनेन दीर्घस्य आदेशः कथम्?
9. निर्दिश्यमानस्य इति न्यायः अकज्विषये प्रवर्तते उत न?
10. प्रमाणत आन्तर्यस्य उदाहरणं किम्?
11. अर्थवद्ग्रहणे नानर्थकस्य इत्यत्र किं मानम्?
12. उणादयोऽव्युत्पन्नानि प्रातिपदिकानि इत्यत्र किं मानम्?

B. यथाभीष्टं पञ्च समाधत्त

३ x ५ = १५

1. व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्न हि सन्देहादलक्षणमिति परिभाषां व्याख्यात।
2. संज्ञासूत्राणां कार्यकालपक्षे यथोद्देशपक्षे च कथं बोधः।
3. नानुबन्धकृतमसारूप्यम् इति परिभाषां वर्णयत।
4. अर्थवद्ग्रहणे नानर्थकस्य ग्रहणम् इति परिभाषां प्रतिपादयत।
5. अनिनस्मन्ग्रहणान्यर्थवता इत्यादि परिभाषां वर्णयत।
6. उत्तरपदाधिकारे प्रत्ययग्रहणे न तदन्तग्रहणमिति परिभाषां प्रतिपादयत।
7. यदागमपरिभाषा वर्णग्रहणे न प्रवर्तते इति पूर्वपक्षं खण्डयत।

C. यथाभीष्टं तिसृः परिभाषाः व्याख्यात

५ x ३ = १५

1. अनुबन्धाः एकान्ताः
2. नानुबन्धकृतमनेजन्तत्वम्
3. उभयगतिरिह भवति

4. भाव्यमानेन सवर्णानां ग्रहणं न
5. यत्रानेकविधान्तर्यं तत्र स्थानतः आन्तर्यं बलीयः

D. यथाभीष्टम् एकां परिभाषां व्याख्यात

१० x १ = १०

1. यथोद्देशं संज्ञापरिभाषम्
2. यदागमास्तद्गुणीभूतास्तद्ग्रहणेन गृह्यन्ते।

SK-257 परिभाषेन्दुशेखरे अन्तिमांशः

समयावधि:-होराद्वयम्

सत्रम् ९

पूर्णाङ्काः:-५०

A. दश समाधेयाः

१ x १० = १०

1. प्रातिपदिकग्रहणे इत्यत्र अपिना किं सिध्यति?
2. नजिवयुक्तमिति परिभाषाया अर्थः कः?
3. सदृशशब्दस्य भेदघटितलक्षणं सम्भवति उत नेति युक्त्या प्रतिपादयत ।
4. ओषधेश्च इत्यत्र विभक्तिग्रहणेन किम्?
5. गोमत्यतेः क्विपि गोमान् इत्यत्र नुम् कथम्?
6. जक्षित्यादयः इत्यत्र कतीनां धातूनां ग्रहणम्?
7. चानुकृष्टं नोत्तरत्र इत्यत्र किं ज्ञापकम्?
8. स्वरविधौ व्यञ्जनमविद्यमानवत् इति परिभाषा अपेक्षिता उत न?
9. कुटीरम् इत्यत्र नपुंसकप्रयोगः कथम्?
10. संज्ञापूर्वकविधेरनित्यतायाः किं फलम्?
11. गणकार्यस्य अनित्यत्वे किं मानम्?
12. नञघटितस्य अनित्यत्वस्य किं फलम्?

B. यथाभीष्टं पञ्च समाधत्त

३ x ५ = १५

1. विभक्तौ लिङ्गविशिष्टग्रहणम्
2. साम्प्रतिकाभावे भूतपूर्वगतिः
3. हल्स्वरप्राप्तौ व्यञ्जनमविद्यमानवत्
4. समासान्तविधिरनित्यः
5. प्रकृतिग्रहणे ण्यधिकस्यापि ग्रहणम्
6. धातोः कार्यमुच्यमानं तत्प्रत्यये भवति

C. यथाभीष्टं तिसृः परिभाषाः व्याख्यात

५ x ३ = १५

1. सूत्रे लिङ्गवचनमतन्त्रम्
2. नजिवयुक्तमन्यसदृशाधिकरणे
3. बहुव्रीहौ तद्गुणसंविज्ञानम्
4. स्वरविधौ व्यञ्जनमविद्यमानवत्

5. अङ्गवृत्ते पुनर्वृत्तावविधिः

D. यथाभीष्टम् एकम् उत्तरयत

१० × १ = १०

1. निरनुबन्धकग्रहणे न सानुबन्धकस्य, तदनुबन्धकग्रहणे नातदनुबन्धकस्य इति परिभाषाद्वयं व्याख्यात।
2. गतिकारकोपपदानां कृद्भिः सह समासवचनम्

SK- 267- लघुशब्देन्दुशेखरः कारकप्रकरणम्

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत ।

1x5=5

1. कर्तृतृतीयायाः अर्थः कः ।
2. विप्राय ददाति इति वाक्यस्य कोऽर्थः ।
3. संयोगसम्बन्धावच्छिन्नाधारस्य शेषत्वेन विवक्षा भवति नवेति ।
4. का नाम कारकविभक्तिः ।
5. दूरान्तिकार्थेभ्यः कस्मिन् अर्थे सप्तमी विभक्तिः भवति ।
6. अधिकरणसप्तमीविभक्तेः कोऽर्थः ।
7. अपादनपञ्चमीविभक्तेः कोऽर्थः ।

B. वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत ।

1x5=5

1. कर्मद्वितीयायाः कोऽर्थः ।
2. रामेण बाणेन हतो वाली इति वाक्यस्य कोऽर्थः ।
3. कमण्डलुपाणिः इत्यस्य विग्रहवाक्यं लिख ।
4. दास्या संयच्छते कामुकः इति वाक्यस्य कोऽर्थः ।
5. ग्रामाय गच्छति, इति वाक्ये चतुर्थीविभक्तेः कोऽर्थः ।
6. स्वस्तिशब्दस्य कोऽर्थः ।
7. प्रथमाविभक्तिः कारकविभक्तिः अस्ति नवेति ।

C. यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

1. स्पृहेरीप्सितः इति सूत्रस्य व्याख्यां कुर्वन्तु ।
2. हेतौ इति सूत्रस्य व्याख्यां कुरुत ।
3. सहयुक्तेऽप्रधाने इति सूत्रस्य व्याख्यां लिखन्तु ।
4. अर्हाणां कर्तृत्वेऽनर्हाणामकर्तृत्वे तद्वैपरीत्ये चेति वार्तिकस्य व्याख्यां प्रतिपादयत ।
5. त्रिविधस्याधिकरणस्य स्वरूपं प्रतिपादयत ।
6. सप्तमीपञ्चम्यौ कारकमध्ये इति सूत्रस्य व्याख्यां प्रतिपादयन्तु ।
7. येनाङ्गविकारः इति सूत्रस्य व्याख्यां लिखन्तु ।

D. यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

1. स्वतन्त्रः कर्ता इति सूत्रं व्याख्यात ।
2. कर्मणा यमभिप्रैति स सम्प्रदानम् इति सूत्रस्य व्याख्या प्रस्तूयताम् ।
3. यस्य च भावेन भावलक्षणमिति सूत्रस्य व्याख्या प्रतिपाद्यताम् ।
4. दिवः कर्म चेति सूत्रस्य व्याख्या लिख्यताम् ।
5. क्रियार्थोपपदस्य च कर्मणि स्थानिनः इति सूत्रस्य व्याख्या लेख्या ।

E. अनुप्रियमेकम् अनुबधीत ।

10x1=10

1. साधकतमं करणम् इति सूत्रे तमव्यहणस्य प्रयोजनं प्रतिपादयत ।
2. यतश्च निर्धारणम् इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्यां कुरुत ।

SK-341 तर्कसंग्रहो दीपिकान्यायबोधिनीसहितः

कालावधिः - घटीद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. द्वादशसु दश समाधत्त ।

1x10=10

1. प्रतियोगिजनकः अभावः कः ।
2. तृतीयाभावः किंस्वरूपः ।
3. शरीरलक्षणं किम् दीपिकायाम् ।
4. अनित्यत्वं किम् ।
5. भूतपदवाच्यानि कानि ।
6. त्वचा स्पर्शत्वग्रहणे कः सन्निकर्षः ।
7. तर्कसंग्रहे शरीरप्रकाराः के ।
8. तर्कसंग्रहे परमाणुप्रकाराः के ।
9. तर्कसंग्रहे गन्धप्रकाराः के ।
10. तर्कसंग्रहे अनुभवप्रकाराः के ।
11. दीपिकाकारमते पदार्थसामान्यलक्षणं किम् ।
12. एकस्मिन् घटे विद्यमानम् एकत्वं नित्यम् अनित्यं वा ।

B. सप्तसु पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

1. मनसो लक्षणं विभागञ्च लिखत ।।
2. समवायिकारणं विशदनीयम् ।
3. आकाशस्य लक्षणं विभागञ्च निरूपयत ।।
4. प्रध्वंसाभावं दीपिकानुगुणं परिचाययत ।
5. घटः पृथिवी गन्धात् इत्यस्य अनुमानक्रमं लिखत ।
6. अत्यन्ताभावस्य मूलकृल्लक्षणमुल्लिख्य दलकृत्यं प्रदर्शयत ।
7. प्रौढप्रकाशकतेजःसामान्याभावस्तमः । कुतः ।

C. पञ्चसु त्रीन् समाधत्त ।

5x3=15

1. दिशो लक्षणं विभागञ्च लिखत ।।
2. आत्मनः लक्षणं विभागं च लिखत ।।
3. सृष्टिप्रलयक्रमः दीपिकामतेन निरूप्यताम् ।

4. पदार्थाः सप्त इत्यत्र सप्तग्रहणस्य व्यर्थतां निराकुरुत दीपिकादिशा।
5. अत्यन्ताभावान्योन्याभावयोः बहुत्वं दीपिकादिशा उपपादयत।

D. द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

1. तमसो दशमद्रव्यत्वं सयुक्ति खण्डयत दीपिकादिशा।
2. लक्षणलक्षणं विविच्य लक्षणदोषपरिचयः प्रदेयः।

SK- 344- न्यायसिद्धान्तमुक्तावली प्रत्यक्षखण्डः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत ।

1x5=5

1. नव्यानां मते मङ्गलस्य फलं किम्।
2. आशा नाम किम्।
3. दाहं प्रति कारणं किम्, प्रतिबन्धकं च किम्।
4. अपरत्वं किम्, परत्वं च किम्।
5. सादृश्यलक्षणं लिखन्तु।
6. संसर्गाभावत्वं किम्।
7. समवायसम्बन्धस्वीकारे किं प्रमाणमस्ति।

B. वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत ।

1x5=5

1. वलयीकृतवासुकिः इत्यस्य विग्रहवाक्यं लिखन्तु।
2. मुक्तालवीप्रथमं मङ्गलपद्यं लिखन्तु।
3. सादृश्यं षट् भवेषु कुतो नान्तर्भवति।
4. सामान्यलक्षणं लिखन्तु।
5. अन्योन्याभावत्वं किम्।
6. चूडामडीकृतविधुः इत्यस्य विग्रहवाक्यं लिखन्तु।
7. भ्रमणरेचनादीनां कुत्रान्तर्भावः।

C. यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

1. सादृश्यस्य पदार्थत्वं व्युत्पाद्य यथाग्रन्थं खण्डयन्तु।
2. तमसो द्रव्यत्वं व्युत्पाद्य यथाग्रन्थं खण्डयन्तु।
3. कति गुणाः के च ते।
4. सभेदं कर्मलक्षणं प्रतिपादयन्तु।
5. अन्त्यो नित्यद्रव्यवृत्तिर्विशेषः परिकीर्तितः इत्यस्य व्याख्यानं कुर्वन्तु।
6. कार्यसमवायिकारणतावच्छेदकतया द्रव्यत्वजातिः कथं सिध्यतीति लिखन्तु।
7. कारिकावलीमङ्गलपद्यस्य व्याख्या विधेया।

D. यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

1. ईश्वरसिद्धिः यथाग्रन्थं वर्णनीया ।
2. जातिलक्षणं सपदकृत्यं प्रस्तूयताम् ।
3. संयोगस्य विभागस्य वा समवायिकारणतावच्छेदकतया तत्सिद्धेरिति ग्रन्थतात्पर्यं लिखन्तु ।
4. समवायसिद्धिः कथं भवतीति यथाग्रन्थं लिखन्तु ।
5. शक्तेः पदार्थत्वं संस्थाप्य खण्डयन्तु ।

E. अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत ।

10x1=10

1. अभावविषये यथाग्रन्थं लघुप्रबन्धो लेख्यः ।
2. मङ्गलवादः यथाग्रन्थं विस्तरेण वर्णनीयः ।

SK- 345- न्यायसिद्धान्तमुक्तावली शब्दखण्डः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत।

1x5=5

1. शाब्दबोधे करणं किम्।
2. नश्यति इत्यत्र आख्यातस्य कुत्र लक्षणा।
3. तिङ्नां व्यापारे शक्तिः इति केषां मतम्।
4. नैयायिकैः आख्यातस्य कुत्र शक्तिः स्वीक्रियते।
5. ज्ञायमानं लिङ्गमनुमितौ करणमिति केषां मतम्।
6. किं नाम रुढम्।
7. वह्निना सिञ्चति, इतिवाक्यात्कुतो न शाब्दबोधः।

B. वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत।

1x5=5

1. नीलघटयोरभेदः इत्यत्र नीलपदस्य घटपदस्य च कुत्र लक्षणा।
2. न्यायनये नीलादिपदानां कुत्र शक्तिः, कुत्र च लक्षणा।
3. लक्षितलक्षणा का, तदुदाहरणं च किमस्ति।
4. लाक्षणिकं पदं शाब्दबोधजनकं भवति नवेति।
5. जानातीत्यत्राख्यातस्य कुत्र लक्षणा।
6. पितरौ इत्यस्य श्वसुरौ इत्यस्य च कुत्र लक्षणा।
7. नव्यमते अनुमितौ करणं किमस्ति

C. यथारुचि पञ्च समाधत्त।

3x5=15

1. व्यवहारेण कथं शक्तिग्रहरिति यथाग्रन्थं प्रतिपादयन्तु।
2. वाक्ये लक्षणाऽभावेऽपि गम्भीरायां नद्यां घोषः इत्यादौ कथं बोधरिति यथाग्रन्थं लिखन्तु।
3. शाब्दबोधप्रक्रियां वर्णयत।
4. तत्पुरुषसमासे कुत्र लक्षणां स्वीकुर्वन्ति नैयायिका इति यथाग्रन्थं प्रतिपादयन्तु।
5. एवं कोशादपि शक्तिग्रहः सति बाधके क्वचित्तज्यते, इत्यस्य सप्रसङ्गं व्याख्या कार्या।
6. विवरणात्, प्रसिद्धपदान्निध्याच्च कथं शक्तिग्रहरिति सोदाहरणं प्रतिपादयन्तु।
7. लक्षणा शक्यसम्बन्धस्तात्पर्यानुपपत्तितः इति ग्रन्थस्य व्याख्या विधेया।

D. यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

1. द्वन्द्वविषयकं नैयायिकमतं प्रतिपादयन्तु ।
2. बहुव्रीहिविषयकं नैयायिकमतं प्रतिपादयन्तु ।
3. शक्तिस्वरूपं वर्णयत ।
4. तात्पर्यलक्षणं यथाग्रन्थं प्रतिपादयत ।
5. घटादिशब्दानां कार्यान्वितघटादौ शक्तिरिति मतं खण्डयन्तु ।

E. अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत ।

10x1=10

1. पदानां जातौ शक्तिः व्यक्तौ वेति यथाग्रन्थं प्रतिपादयत ।
2. शक्तपदभेदान् यथाग्रन्थं वर्णयत ।

CPR – 390 – Comparative Philosophy and Religion

Duration – 2 hours

Full Marks – 50

A. Answer any ten (in 1 or 2 lines)

1 X 10 = 10

1. দর্শন কথাটির অর্থ কি ?
2. ভারতীয় দর্শনের প্রধান ২ টি বিভাগ কি ?
3. ষড় দর্শন কি ?
4. যদুচ্ছিবাদ বলতে কি বোঝা ?
5. চার্বাক কথাটির অর্থ কি ?
6. প্রমা ও প্রমানের পার্থক্য নির্ণয় কর ।
7. ভূতচতুষ্টয় বলতে কি বোঝা ?
8. ব্যাপ্তি কাকে বলে ?
9. বাহ্য ইন্দ্রিয় কয়টি ?
10. ভারতীয় দর্শনে কটি পুরুষার্থের কথা বলা হয়েছে ?
11. চার্বাক দর্শনের ভিত্তি কি ?
12. চার্বাকেরা কি মোক্ষ মানেন ?
13. ভারতীয় দর্শন কি কর্মবাদে বিশ্বাসী ?
14. প্রমা ও অপ্রমার মধ্যে পার্থক্য নির্দেশ কর ।
15. চার্বাক মতে পরম পুরুষার্থ কি ?

B. Answer any five (in a para)

5 X 3 = 15

1. চার্বাকগণ বেদ মানেন না কেন ?
2. চার্বাক দর্শনকে ‘জড়বাদী’ বলা হয় কেন ?
3. চার্বাক দর্শনে চেতনা কে কি ভাবে ব্যাখ্যা করা হয়েছে ?
4. ভারতীয় দর্শনে মোক্ষ কে কি ভাবে ব্যাখ্যা করা হয়েছে ?
5. ধূর্ত ও সুশিক্ষিত চার্বাক সম্প্রদায়ের মধ্যে পার্থক্য উল্লেখ কর ।
6. বেদের বিভিন্ন বিভাগ গুলি সংক্ষেপে আলোচনা কর ।
7. স্বভাববাদ কাকে বলে ?

C. Answer any three (in about a page)3 X 5 = 15

1. শব্দ প্রমানের বিরুদ্ধে চার্বাকদের আপত্তি ব্যাখ্যা কর ।
2. অবিদ্যাকে ভারতীয় দর্শনে কি ভাবে ব্যাখ্যা করা হয়েছে ?
3. আত্মা সম্বন্ধে চার্বাক মতবাদ আলোচনা কর ।
4. পক্ষ, সাধ্য ও হেতু কাকে বলে তা উদাহরণ সহ আলোচনা কর ।
5. ভারতীয় দর্শনে তাত্ত্বিক ও ব্যবহারিক উভয় দিকের প্রতি সমান গুরুত্ব দেওয়া হয় তা আলোচনা কর ।

D. Answer any one (Essay type answer)

1x10=10

1. ‘অনুমান প্রমান নয়’ – চার্বাকদের এই মত সমালোচনা সহ বিশদভাবে ব্যাখ্যা কর ।
2. ‘প্রত্যক্ষই একমাত্র প্রমান’ – এই সিদ্ধান্তের সমর্থনে চার্বাকগণ কি যুক্তি দিয়েছেন তা সমালোচনা সহ আলোচনা কর ।

SK-411 – रघुवंशम्।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. वाक्येनैकेन उत्तरं लिखत।

1x20=20

1. महीक्षितामुपमानानि कानि?
2. दिलीपस्य अर्थसाधनद्वयं किम्?
3. कस्मात् सारसैः तोरणस्रक् कृता?
4. कीदृशेन वायुना तौ सेवितौ?
5. ग्रामाः केन केभ्यो दत्ताः?
6. प्रावृषेण्य पदस्य निर्वचनं किम्?
7. दिलीपपत्नी कस्मिन् वंशे जाता?
8. तस्य कालः कथं नीतः?
9. मयूराः किमर्थं मुखं उन्नमितवन्तः?
10. ज्ञाने मौनिनः तस्य त्यागे को गुणः?
11. दुदोह इत्यत्र को धातुः कश्च लकारः?
12. कीदृशेन वायुना तौ सेवितौ?
13. आमोदः कम् अन्वकरोत?
14. सः उर्वी काम् इव अन्वशात्?
15. सः प्रजानां पिता कुतः?
16. रघुवंशस्य प्रसिद्धः टीकाकर्ता कः?
17. दिलीपः किमर्थं परिणीतः अभवत्?
18. दिलीपः कीदृशो धर्म इति उत्प्रेक्ष्यते?
19. दिलीपस्य भार्या कथमुपमिमीते कविः?
20. सुदक्षिणादिलीपौ कुतः कं पूजितवन्तौ?
21. परस्परलोचनसादृश्यं कुत्र अवलोकितम्?
22. किं कृत्वा घोषवृद्धाः उपस्थिताः?

B. चत्वारि विशदयत।

4x5=20

1. जुगोपात्मानमत्रस्तः.....।

2. तं सन्तः श्रोतुमर्हन्ति..... ।
3. शैशवेभ्यस्तविद्यानां..... ।
4. वागर्थाविव सम्पृक्तौ..... ।
5. परस्पराक्षि सादृश्यम्..... ।
6. ज्ञाने मौनं क्षमा शक्तौ..... ।

C. एकं विवृणुत ।

10x1=10

1. कालिदासीयदेशकालकृतिपरिचयः ।
2. रघुवंशीयनृपगुणवर्णनम् ।

SK-413 – अभिज्ञानशाकुन्तले आदितः चत्वारः अङ्काः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत ।

1x10=10

1. ग्रीष्मकालीनः पवनः कस्य पुष्पस्य सौरभेण सुरभितो भवति?
2. शिवस्य अष्टौ मूर्तयः काः?
3. विदूषकस्य वर्णः कः?
4. “अनियन्त्रणानुयोगः तपस्विजनो नाम” इति कस्योक्तिः?
5. भाविविघ्नोपशान्तये कण्वः कुत्र जगाम?
6. प्रस्तावनाया लक्षणं लिखत ।
7. के हरिणस्य वेगं सोढुं न समर्थाः?
8. मालिनीछन्दसो लक्षणं लिखत?
9. शाकुन्तले रैवतको नाम कः?
10. “ते तापसकन्यका अभ्यर्थनीया दृश्यते” इति कस्य वचनम्?
11. आकाशस्य लक्षणं लिखत ।
12. नान्दी कतिधा? भेदानां नामानि लिखत ।

B. यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

1. परिहासविजल्पितं सखे इति श्लोकस्य भावार्थं लिखत?
2. नान्दीश्लोके अष्टाभिर्वाक्यैः किं किं व्यज्यते इति लिखत ।
3. शाकुन्तला कथं वाद्यैर्विना नर्तकी संवृत्ता इति सश्लोकं लिखत ।
4. शमीलतां नीलोत्पलपत्रधारया मुनिः छिनत्तीति कुतो राजा अवादीत?
5. किं किं चिह्नं विचिन्त्य राज्ञा कथितं सर्वं तत्किलमत्परायणमहो इति?
6. ऋषिकुमाराभ्यां राजा कथं वर्णितः?
7. मृगयायाः प्रयोजनानि सेनापतिवचनैः प्रकाशयत ।

C. यथेच्छं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

1. चित्ते निवेश्य परिकल्पितसत्त्वयोगा इति श्लोकं सम्पूर्णं विलिख्य सप्रसङ्गं व्याख्यात ।
2. शम्प्रधानेषु तपोवनेषु इति श्लोकं सम्पूर्णं विलिख्य सप्रसङ्गं व्याख्यात ।
3. सतां हि सन्देहपदेषु वस्तुषु प्रमाणमन्तःकरणप्रवृत्तयः - इत्यस्य भावार्थं स्वगिरा प्रकटयत ।

4. वने विदूषकसम्मुखे राजा शकुन्तलारूप-अनुरागादीन् कथं प्राकाशयत्? समासेन लिखत।
5. इदं किलाव्याजमनोहरं वपुः इति श्लोकं सम्पूर्णं विलिख्य सप्रसङ्गं व्याख्यात।

D. अनुप्रियमेकम् अनुबधीत।

10x1=10

1. अभिज्ञानशाकुन्तलस्य प्रथमाङ्के हस्तिप्रवेशवृत्तान्ततात्पर्यं लिखत।
2. अभिज्ञानशाकुन्तलदिशा आश्रमसौन्दर्यं वर्णयत।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A. वाक्येनैकेन उत्तरं लिखत।

1x5=5

1. नञः कति अर्थाः?
2. दोषाः कस्य अपकर्षकाः?
3. गौणी लक्षणा कथं निर्णीयते?
4. वाक्ये का नाम आसत्तिः?
5. विधेयाविमर्शदोषस्य स्वरूपं किम्?
6. अभिधा कुतो मुख्या वृत्तिः?
7. मधुना मत्तः पिकः इत्यत्र कः अभिधानियामकः?
8. रूपकालङ्कारस्य बीजभूता लक्षणा का?
9. काव्यात् कामप्राप्तिः कथम्?
10. अभिधा लक्ष्यार्थं कुतो न बोधयति?
11. वामनमते काव्यात्मा कः?
12. काकुलक्षणं किम्?

B. समासेन विवृणुत।

3x5=15

1. रसाभासं सोदाहरणं प्रदर्शयत।
2. उपादानलक्षणां सोदाहरणं निरूपयत।
3. काव्यलक्षणे सगुणौ इति विशेषणं निरस्यत।
4. पदलक्षणं निरूपयत।
5. तात्पर्यवृत्तिं निरूपयत।
6. “न्यक्कारो ह्ययमेव” इत्यादौ विधेयाविमर्शदोषं प्रकाशयत।
7. व्यङ्ग्यार्थस्य व्यञ्जकत्वं सोदाहरणं निरूपयत।

C. त्रीणि विवृणुत।

5x3=15

1. दुर्गालङ्कितविग्रहः इत्यादि श्लोके अर्थद्वयं निरूप्य शाब्दी व्यञ्जनां प्रदर्शयत।
2. ग्रन्थोक्तदिशा काव्यप्रयोजनं निरूपयत।

3. लक्षणास्वरूपं निरूप्य "गङ्गायां घोषः कलिङ्गः साहसिकः" इत्यत्र च तल्लक्षणं समन्वाययत।
4. वाक्यं सलक्षणं सप्रभेदं निरूपयत।
5. "कालो मधुः" इत्यादि श्लोके वक्रादि वैशिष्ट्यैः व्यङ्ग्यार्थमाविष्कुरुत।

D. एकं विवृणुत।

10x1=10

1. ग्रन्थकारमतेन मम्मटकाव्यलक्षणं निराकुरुत।
2. "तेन षोडशभेदिताः" इति वचनं विशदयत।

SK- 521 (संस्कृतभाषाप्रवेशः)

कालावधिः- होराद्वयम्

दिनाङ्कः- 30.09.2016

पूर्णाङ्काः- 50

A. यथेच्छं दशवाक्यानां यथानिर्देशं प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत। 1x10=10

1. गुणी बालकः मार्गे करुणामयीं जननीम् अनुगच्छति। (कर्मणि)
2. गुणवती सीता वने गुणवन्तं स्वामिनम् रामम् आह्वयति। (कृद्योगः)
3. धूर्ताः असुराः मन्दिरेषु प्रचण्डां चामुण्डां देवीम् आर्चन्। (क्वतुप्रत्ययः)
4. सुशीलः शिष्यः विद्यालये सुमधुरं छन्दः अधीते। (कृद्योगः)
5. वैद्यस्य उचितम् औषधं तीव्रं ज्वरं निमेषेण अक्षयत्। (क्वप्रत्ययः)
6. यदा देव्या जलं पीयते तदा रामेण स्तोत्रं गीयते। (कर्तरि)
7. कृपालुः गुरुः विद्यालये बुद्धिमन्तं शिष्यम् उपदिशेत्। (कर्मणि)
8. महान्तः आचार्याः एव अत्र निवसेयुः। (कर्मणि)
9. भगवन् सर्वम् एतद् ऋतं मन्ये अहम्। (कर्मणि)
10. कृष्ण सीदन्ति मम गात्राणि मुखं च परिशुष्यति। (कर्मणि)
11. सर्वभूतानि कौन्तेय प्रकृतिं यान्ति मामिकाम्। (कृद्योगः)
12. शिशुः हरिः सुमिष्टानि पक्वानि फलानि कदा भक्षयतु। (कृद्योगः)

B. यथेच्छम् अष्टानां यथानिर्देशं प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत। 1x8=8

1. यथा रामः गच्छन् आसीत् तदा सीता तम् अपश्यत्। (क्वतुप्रत्ययः)
2. यदा बालकः मारतं सेवते तदा भगिनी तं पश्यति। (कर्तरि शानच्)
3. पुत्रेण पिता वन्द्यते। तं पितरं भगिनी पश्यति। (शानच्प्रत्ययः)
4. यदा बालकः मातरं वन्दमानः आसीत् तदा तं भगिनी दृष्टवती। (क्वप्रत्ययः)
5. बलवान् दस्युः सोमवासरे पञ्चां प्रयागात् कार्शीं गच्छति। (कर्मणिशानच्)
6. यदा सीता वदन्ती आसीत् तदा रामः सीताम् अपश्यत्। (क्वप्रत्ययः)
7. भगिनीभिः फलानि लभ्यन्ते। तानि मधुराणि सन्ति। (एकवाक्येन लिखतु)
8. धनवान् गोपः मन्दिरात् दुग्धवतीं धेनुं नयते। (शानच्प्रत्ययः)
9. पुरा महर्षिणा पाणिनिना कदा व्याकरणस्य ग्रन्थाः प्रणीताः। (प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत)
10. भगवान् हरिः नद्याः तीरे तिष्ठन् अस्ति। तस्मै फलानि देहि। (एकवाक्येन लिखतु)

C. यथेच्छम् सप्तानां वाक्यानां यथानिर्देशं परिवर्तनं कुरुत ।

1x7=7

1. जनाः देवं प्रणमन्ति पश्चात् तं ध्यायन्ति च । (ल्यप्रत्ययः)
2. यदा बटुः वेदं पठेत् तदा रविः अपि वेदमेव पठेत् । (कृत्यप्रत्ययः)
3. गुणिनः विद्यार्थिनः सर्वदा अध्ययनं कुर्युः । (कृत्यप्रत्ययः)
4. अहम् रत्नानां मूल्यं जानामि । ततः परं रत्नानि क्रीणामि । (त्वाप्रत्ययः)
5. मेधावान् विद्यार्थी समग्रं विषयम् अवगच्छति । (अनीयप्रत्ययः)
6. महान् राजा कदा स्वकीयान् सैनिकान् रक्षेत् । (तव्यप्रत्ययः)
7. रामः दशरथं प्रणमति तत्पश्चात् वनं गच्छति । (त्वाप्रत्ययः)
8. पाणिनिः महेश्वरात् चतुर्दश सूत्राणि अधिगच्छति । ततः शब्दानुशासनं प्रणयति । (ल्यप्रत्ययः)
9. गायकाः श्लोकानां गानार्थम् अभ्यासं कुर्वन्ति । (तुमुन्प्रत्ययः)

D. षण्णां सन्धि कुरुत ।

0.5x6=3

1. जनाः+तिष्ठन्ति
2. सः+अस्ति
3. नदीः+उत्कर्षः
4. प्रातः+नदी
5. कवयः+वदन्ति
6. लघुः+नदी
7. स्वाहु+उदकम्
8. मणौ+आगमनम्

E. षण्णां सन्धिविच्छेदं कुरुत ।

0.5x6=3

1. देव्युद्धारः
2. देव्य आसन्
3. वानरा न
4. कवेरासनम्
5. दध्युदकम्
6. हरयस्तत्र
7. सीता आसन्
8. भगिनीर्वदति

F. त्रीन् श्लोकान् लिखत ।

1x3=3

1. विशेष्यस्य यल्लिङ्गम्....।
2. भाद्यदादी.....।
3. रमा रुचि नदी.....।
4. वर्तमाने परोक्षे.....।
5. वर्तमाने परोक्षे.....।

G. यथेच्छम् अष्टानां शब्दानां रूपाणि लिखत।

1x8=8

1. महत्-शब्दस्य पुंसि द्वितीया।
2. वेधस्-शब्दस्य प्रथमा।
3. कर्मन्-शब्दस्य षष्ठी।
4. विद्वस्-शब्दस्य प्रथमा।
5. इदम्-शब्दस्य पुंसि द्वितीया।
6. आत्मान्-शब्दस्य प्रथमा।
7. गो-शब्दस्य चतुर्थी।
8. स्त्रीशब्दस्य द्वितीया।
9. श्रीशब्दस्य पञ्चमी।
10. पथिन्-शब्दस्य प्रथमा।

H. यथेच्छम् अष्टानां धातूनां रूपाणि लिखत।

1x8=8

1. सेव्-धातोः लङि मध्यमपुरुषः।
2. अस्-धातोः लृटि प्रथमपुरुषः।
3. तुद्-धातोः लोटि उत्तमपुरुषः।
4. रुध्-धातोः लटि प्रथमपुरुषः।
5. अद्-धातोः लृटि मध्यमपुरुषः।
6. हुधातोः विधिलिङि उत्तमपुरुषः।
7. डुकृञ्-धातोः विधिलिङि उत्तमपुरुषः।
8. आत्मनेपदी-पच्-धातोः लोटि मध्यमपुरुषः।
9. लभ्-धातोः कर्मणि विधिलिङि प्रथमपुरुषः।
10. दिवु-धातोः कर्मणि लङि प्रथमपुरुषः।

SK- 521 (संस्कृतभाषाप्रवेशः)

कालावधिः- होराद्वयम्

दिनाङ्कः- 03.12.2016

पूर्णाङ्काः- 50

A. यथेच्छं दशवाक्यानां यथानिर्देशं प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत। 1x10=10

1. यदा जनाः देवीं दुर्गां पूजयन्ति तदा सर्वे भक्ताः पूजां पश्यन्ति। (भावसप्तम्यां वाक्यं परिवर्तयत)
2. केचन बटवः ज्ञानस्य अर्जनाय ग्रन्थान् पठन्ति। (समुचिते स्थाने तुमुन्प्रत्ययस्य प्रयोगं कुरुत।)
3. यदा पुस्तकानि दीयन्ते तदा ते तत्र उपतिष्ठन्ति। (भावसप्तम्यां वाक्यं पुनः रचयत।)
4. वयं चत्वारः त्रीन् वेदान् विद्यालये गृहे च अपठाम। (प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत)
5. दानवः अरीन् हन्तुम् कपटप्रबन्धम् करोति। (तुमुनं त्यक्त्वा चतुर्थीप्रयोगं कुरुत।)
6. यदा गोपः गाः दोग्धि तदा रामः विद्यालयं गतः। (भावसप्तम्यां वाक्यं पुनः रचयत।)
7. अमी शिशवः सूनवः दश ग्रन्थान् अनयन्। तान् ग्रन्थान् वयम् अपठाम। (एकवाक्यत्वं कार्यम्।)
8. अमूभिः पञ्चभिः कानिचन द्वाविंशतिः फलानि अस्मभ्यम् देयानि। (विधिलिङि वाक्यं रचयत)
9. भगिनीभिः यानि फलानि लभ्यन्ते। तानि मधुराणि सन्ति। (द्वयोरैकवाक्यत्वम् आपादयत)
10. यदा भगिनी गतवती तदा अहम् क्रन्दितवान्। (भावसप्तम्यां वाक्यं पुनः रचयत)
11. सर्वभूतानि कौन्तेय प्रकृतिं यान्ति मामिकाम्। (कृद्योगः)
12. पुरा महर्षिणा पाणिनिना कदा व्याकरणस्य चत्वारो ग्रन्थाः प्रणीताः। (प्रयोगं परिवर्तयत।)

B. यथेच्छम् अष्टानां यथानिर्देशं प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत। 1x8=8

1. यथा रामः गच्छन् आसीत् तदा सीता तम् अपश्यत्। (क्तवतुप्रत्यययोगेन सरलवाक्येन लिखत)
2. यदा बालकः मारतं सेवते तदा भगिनी तं पश्यति। (कर्तारि शानच्प्रत्यययोगेन सरलवाक्येन लिखत)
3. पुत्रेण पिता वन्द्यते। तं पितरं भगिनी पश्यति। (शानच्प्रत्यययोगेन एकवाक्येन लिखत)
4. यदा बालकः मातरं वन्दमानः आसीत् तदा तं भगिनी दृष्टवती। (क्तप्रत्यययोगेन सरलवाक्येन लिखत)
5. भगवान् हरिः नद्याः तीरे स्थितः अस्ति। तस्मै फलानि देहि। (एकं वाक्यं सम्पादयत)
6. यदा सीता वदन्ती आसीत् तदा रामः सीताम् अपश्यत्। (क्तप्रत्यययोगेन सरलवाक्येन लिखत)
7. तेन काचित् बाला दृश्यमाना अस्ति। ताम् अहमपि पश्यामि। (एकं वाक्यं कुरुत)
8. रावणेन बलात् सीता लङ्कां हता। (अस्मिन् वाक्ये कर्ता कः। स च उक्तः अनुक्तो वा)

9. चत्वारः व्याघ्राः पिपासार्दिताः जलपानार्थं तडागम् अगच्छन्। (शतृप्रत्ययप्रयोगं कुरुत।)
10. जनाः देवं प्रणमन्ति। पश्चात् तं ध्यायन्ति च। (ल्यप्रत्ययेन वाक्यद्वयस्य संयोगं कुरुत।)

C. यथेच्छम् सप्तानां वाक्यानां यथानिर्देशं परिवर्तनं कुरुत। 1x7=7

1. यदा रामः वेदं पठेत् तदा लक्ष्मणः अपि वेदमेव पठेत्। (कृत्यप्रत्ययप्रयोगं कुरुत।)
2. यदा बटुः वेदं पठेत् तदा रविः अपि वेदमेव पठेत्। (कृत्यप्रत्ययः)
3. गुणिनः विद्यार्थिनः सर्वदा अध्ययनं कुर्युः। (कृत्यप्रत्ययः)
4. मेधाविनो विद्यार्थिनः ग्रन्थान् लभते। (कर्मणि शानच्प्रत्ययोगेन परिवर्तयत)
5. प्रपातात् जलम् अपतत् इत्यस्मिन् वाक्ये भावे कर्तरि च क्तप्रत्ययस्य प्रयोगं कृत्वा वाक्यद्वयं लिखत।
6. रामेण बाणेन हतो वालिः इत्यत्र उक्तः कः कश्च अनुक्तः केन च उक्तानुक्तौ।
7. जनाः वृक्षान् पुष्पाणि चिन्वन्ति। (कर्मणि परिवर्तयत)
8. पाणिनिः व्याकरणस्य सूत्राणि रचितवान्। (प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत)
9. यदा शंकरेण कलमः याचितः तदा रामः गृहात् बहिर्गतः। (भावसप्तम्यया वाक्यं पुनः रचयत)

D. षण्णां सन्धि कुरुत। 0.5x6=3

1. अमी+अत्र
2. शुचिः+वाणी
3. अमुष्याः+इच्छा
4. अरिषु+ईर्षा
5. ननु+एवम्
6. भानो+आगतः
7. मुनौ +आगते
8. मणौ+आगमनम्

E. षण्णां सन्धिविच्छेदं कुरुत। 0.5x6=3

1. तस्म आह
2. इन्दुरुवाच
3. देव्यो गायन्ति
4. नद्या उदकम्
5. स्वाद्बोदनः
6. अर्युक्तिः

7. देव्यौदार्यम्

8. देव्युत्सवः

F. त्रीन् श्लोकान् लिखत ।

1x3=3

1. विशेष्यस्य यल्लिङ्गम्..... ।

2. दुह्याच्चप्..... ।

3. रमा रुचि नदी..... ।

4. वर्तमाने परोक्षे..... ।

G. यथेच्छम् अष्टानां शब्दानां रूपाणि लिखत ।

1x8=8

1. महत्-शब्दस्य पुंसि द्वितीया ।

2. वेधस्-शब्दस्य प्रथमा ।

3. कर्मन्-शब्दस्य षष्ठी ।

4. विद्वस्-शब्दस्य प्रथमा ।

5. इदम्-शब्दस्य पुंसि द्वितीया ।

6. आत्मान्-शब्दस्य प्रथमा ।

7. गो-शब्दस्य चतुर्थी ।

8. स्त्रीशब्दस्य द्वितीया ।

9. श्रीशब्दस्य पञ्चमी ।

10. पथिन्-शब्दस्य प्रथमा ।

H. यथेच्छम् अष्टानां धातूनां रूपाणि लिखत ।

1x8=8

1. डुकृञ्-धातोः विधिलिङि उत्तमपुरुषः ।

2. सेव्-धातोः लङि मध्यमपुरुषः ।

3. आत्मनेपदी-पच्-धातोः लोटि मध्यमपुरुषः ।

4. लभ्-धातोः कर्मणि विधिलिङि प्रथमपुरुषः ।

5. अस्-धातोः लृटि प्रथमपुरुषः ।

6. तुद्-धातोः लोटि उत्तमपुरुषः ।

7. रुध्-धातोः लटि प्रथमपुरुषः ।

8. अद्-धातोः लृटि मध्यमपुरुषः ।

9. हुधातोः विधिलिङि उत्तमपुरुषः ।

10. दिवु-धातोः कर्मणि लङि प्रथमपुरुषः ।

SK- 521 संस्कृतभाषाप्रवेशः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A. यथेच्छं सप्तवाक्यानां यथानिर्देशं प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत। 1x7=7

1. गुणी बालकः मार्गं करुणामयीं जननीम् अनुगच्छति। (कर्मणि)
2. गुणवती सीता वने गुणवन्तं स्वामिनम् रामम् आह्वयति। (कृद्योगः)
3. धूर्ताः असुराः मन्दिरेषु प्रचण्डां चामुण्डां देवीम् अर्चन्ति। (क्तप्रत्ययः)
4. सुशीलः शिष्यः विद्यालये सुमधुरं छन्दः अधीते। (क्तवतु)
5. वैद्यस्य उचितम् औषधं तीव्रं ज्वरं निमेषेण क्षयति। (कर्मणि)
6. यदा देव्या जलं पीयते तदा रामेण स्तोत्रं गीयते। (कर्तरि)
7. कृपालुः गुरुः बुद्धिमन्तं शिष्यम् उपदिशेत्। (कृत्यप्रत्ययः)
8. महान् आचार्यः एव अत्र निवसेत्। (कृत्यप्रत्ययः)
9. सर्वम् एतद् ऋतं मन्ये अहम्। (कर्मणि)

B. यथेच्छम् अष्टानां यथानिर्देशं प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत। 1x8=8

1. यथा रामः गच्छन् आसीत् तदा सीता तम् अपश्यत्। (क्तवतुप्रत्ययः)
2. पाणिनिना कदा अष्टाध्यायी रचिता। (प्रयोगं परिवर्तयत)
3. दयालुः रामः पितरं दथरथं प्रणमति। ततः वनं गच्छति। (ल्यप्प्रत्ययः)
4. यदा बालकः मातरं वन्दते तदा तं भगिनी पश्यति। (शानच्प्रत्ययः)
5. बलवान् दस्युः सोमवासरे प्रयागात् कार्शीं गच्छति। (कर्मणिशानच्)
6. यदा सीता वदन्ती आसीत् तदा रामः सीताम् अपश्यत्। (क्तप्रत्ययः)
7. पाणिनिः महेश्वरात् चतुर्दश सूत्राणि अवगच्छति। ततः शब्दानुशासनं करोति। (ल्यप्प्रत्ययः)
8. धनवान् गोपः मन्दिरात् दुग्धवतीं धेनुं नयते। (शानच्प्रत्ययः)
9. रामः गृहं गच्छति। ततः खादति। ततः पठति। ततः शेते। (त्वाप्रत्ययः)
10. भवत्याः नाम किम्। (प्रयोगपरिवर्तनम्)

C. यथेच्छं पञ्चश्लोकान् लिखत। 1x5=5

1. भाद्यदादी.....।
2. प्रपरापसमन्व.....।
3. रमा रुचि नदी.....।

4. वर्तमाने परोक्षे.....।
5. संहितैकपदे.....।
6. विशेष्यस्य यल्लिङ्गम्.....।
7. संज्ञा च परिभाषा.....।

D.संस्कृतभाषया लिख्यताम्। (यथेच्छम् चतुर्णाम्) 1x4=4

- 1) ५९९९2) १०८० 3) १२३०६७ 4) ४८५ 5) ६७७ 6) ५५६

E.सन्धि कृत्वा लिखत। (यथेच्छम् त्रयाणाम्) 1x3=3

1. रामः विद्यालयात् आगच्छति।
2. एषः अरूपस्य पुस्तकम् पठति।
3. गीता इदानीम् अपि इतिहासम् पठति।
4. पुस्तकस्य अस्य नाम न केन अपि श्रुतम्।

F. सन्धिविच्छेदं कृत्वा लिख्यताम्। (यथेच्छं त्रयाणाम्) 1x3=3

1. युयुधानो विराटश्च द्रुपदश्च महारथः।
2. तितीर्षुर्दुस्तरं मोदादुडुपेनास्मि सागरम्।
3. हत्वैतानाततायिनः।
4. लोभादुद्वाहुरिव वामनः।

G. यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत। 1x10=10

1. गुणिन्-शब्दस्य षष्ठीविभक्तेः रूपाणि।
2. वधू-शब्दस्य तृतीयाविभक्तेः रूपाणि।
3. मातृ-शब्दस्य द्वितीयाविभक्तेः रूपाणि।
4. दधिशब्दस्य षष्ठीविभक्तेः रूपाणि।
5. राजन्-शब्दस्य द्वितीयाविभक्तेः रूपाणि।
6. विद्वस्-शब्दस्य तृतीयाविभक्तेः रूपाणि।
7. पठ्-धातोः लिटि प्रथमपुरुषे रूपाणि।
8. सेव्-धातोः लोटि मध्यमपुरुषे रूपाणि।
9. अद्-धातोः लङि उत्तमपुरुषे रूपाणि।
10. शी-धातोः लटि प्रथमपुरुषे रूपाणि।
11. आत्मनेपदिनः कृ-धातोः विधिलिङि मध्यमपुरुषे रूपाणि।

12. परस्मैपदिनः पूज्-धातोः लृटि उत्तमपुरुषे रूपाणि ।

H. शून्यस्थानानि पूरयत । (यथेच्छं षण्णाम्)

1x6=6

1. _____ (क्रीडाङ्गन) गच्छथः ।
2. _____ (ओदन) खादामः ।
3. _____ (कवि) _____ (लेखनी) _____ (काव्य) लिखन्ति ।
4. _____ (नृप) _____ (चौर) दण्ड्यते ।
5. _____ (वृद्ध) _____ (बालक) _____ (मोदक) ददाति ।
6. _____ (अस्मद्) _____ (मोदक) रोचते ।
7. _____ (अस्मद्) सह _____ (भगिनी) क्रीडन्ति ।
8. _____ (जल) विना _____ (मत्स्य) म्रियते ।

I. वाक्यानि विवेचयत । (यथेच्छं वाक्यद्वयम्)

2x2=4

1. अहं रामेण सदृशं नृपं न जानामि ।
2. बालकाः वृक्षात् पतितानि फलानि चिन्वन्ति ।
3. वयं ग्रामस्य समीपे स्थितं विद्यालयं गच्छामः ।

EN-611 – English General

Time: 2 hrs.

Marks: 50

Section A

A. Read the passage and answer the following questions. 2X5

Through the long, lonely years of my childhood, when my father's palace seemed to tighten its grip around me until I couldn't breathe, I would go to my nurse and ask for a story. And though she knew many wondrous and edifying tales, the one I made her tell me over and over was the story of my birth. I think I liked it so much because it made me feel special, and in those days there was little else in my life that did. Perhaps Dhai Ma realized this. Perhaps that was why she agreed to my demands even though we both knew I should be using my time more gainfully, in ways more befitting the daughter of King Drupad, ruler of Panchaal, one of the richest kingdoms in the continent of Bharat. The story inspired me to make up fancy names for myself: Offspring of Vengeance, or the Unexpected One. But Dhai Ma puffed out her cheeks at my tendency to drama, calling me the Girl Who Wasn't Invited. Who knows, perhaps she was more accurate than I.

This winter afternoon, sitting cross-legged in the meager sunlight that managed to find its way through my slit of a window, she said, "When your brother stepped out of the sacrificial fire onto the cold stone slabs of the palace hall, all the assembly cried out in amazement." She was shelling peas. I watched her flashing fingers with envy, wishing she would let me help. But Dhai Ma had very specific ideas about activities that were appropriate for princesses.

"An eyeblink later," she continued, "when you emerged from the fire, our jaws dropped. It was so quiet, you could have heard a housefly fart." I reminded her that flies do not perform that particular bodily function. She smiled her squint-eyed, cunning smile. "Child, the things you don't

know would fill the milky ocean where Lord Vishnu sleeps—and spill over its edges.”

I considered being offended, but I wanted to hear the story.

1. What was the narrator’s impression of her Father’s palace?
2. Which story was her favourite one?
3. Whose daughter is she? Guess her name?
4. Why did she love to hear that particular story?
5. Describe the story narrated by Dhai Ma in your own words.

B. Write a letter to a friend describing a film which appealed to you very much. 10X1

(Outline: 1. General introduction, 2. Name of the film, 3. A brief outline of the film, 4. Critical analysis of the film (good or bad and why), 5. Conclusion.)

C. Choose any five words and write their meanings. 1X5

Trouble, Journal, Awful, Harness, Filthy, Trail, Soak

D. Make sentences using any five words. 1X5

Queer, Exalt, Curious, Suffer, Stern, Labour, Intense

E. Fill in the blanks with appropriate prepositions. 1X5

1. He yielded _____ superior force.
2. I prefer tea _____ coffee.
3. I inquired _____ the servant if his master was at home.
4. Oil is good _____ burns.
5. The British parliament is composed _____ two Houses.

Section B

F. Answer any three Questions. (Indian Camp, Stopping by Woods on a Snowy Evening, Macbeth Act I – Scene 1, 2)

5X3

1. Describe the surgical operation conducted by Nick’s father.
2. Write a brief summary of the poem *Stopping by Woods on a Snowy Evening*.

3. How is “death” discussed by Nick and his father in the story *Indian Camp*?

4. “Fair is foul and foul is fair: / Hover through the fog and filthy air.”

(1+1+3)

1) Name the writer of the play Macbeth.

2) Who said these lines?

3) Briefly explain the above sentences.

*** **

EN-613 – English General

Time: 2 hrs.

Marks: 50

Section A

A. Read the passage and answer the questions. 2X5

Vālmīki had a soft corner for *Sītā*, the girl who had spent many years in his *āśrama*. Her children *Lava* and *Kuśa* were born there when she was under his care. He knew how she had grown from the innocent young princess to a strong, courageous woman of great patience and compassion. The divine sage *Nārada* while narrating the story to *Vālmīki*, summed up briefly about *Sītā*, stating: ‘*deva māyena nirmītā*,’ manifestation of divine potency; ‘*sarva lakṣaṇa sarṁpannā*,’ endowed with all auspicious marks on her person; *sucismita-bhaṣinī*, one who speaks pleasantly with clarity. She had exquisite beauty, charm, chastity, a deep understanding of *dharma*, supreme devotion to her husband, infinite capacity to endure hardships and a sound practical mind. She was tactful and had a high sense of dignity and self-respect. *Sītā* was the beloved daughter of *Janaka*, who found her while ploughing the earth. Hence the name *Sītā*. She was the precious child of her parents and brought up in the splendour of the palace in *Mithilā*. It is said that in her childhood, she was playing and casually picked up the *Śivadhanuṣ*. Seeing this, her stunned father decided that his daughter would be given in marriage to the man who could string the mighty bow of *Śiva*.

When *Sītā* was eagerly waiting to hear of *Śrī Rāma*’s coronation, he conveyed the shocking news of his exile. However, *Sītā* was not concerned about the loss of the kingdom, luxurious lifestyle or exile. Her only desire was to accompany *Śrī Rāma* to the forest. *Śrī Rāma* discouraged her; spoke of all the dangers and hardships of the forest and refused to take his beloved young wife and put her through the travails of forest life. She argued forcefully that a wife’s place was only with her husband at all times. She praised the beauty of the forest and said she had longed for forest life since her

childhood and also added that astrologers had already predicted that she would spend some time in the forest. When *Śrī Rāma* was unrelenting, she taunted him that her father would have said, “He was a woman in a man’s garb.” She knew that a brave man hates to be called a coward and used that as a weapon to get her way. Finally *Śrī Rāma* had to yield. Thus, through love, anger, sadness and obstinacy she convinced *Śrī Rāma*. This shows *Sītā*’s strong mind, independent thinking and her ability to articulate the reasoning behind her decision from different standpoints. She enjoyed her forest life as her love for nature made her happy. The deer, the swans, the lake, the flowers, the trees were all her friends, she loved them and cared for them.

1. What was Vālmiki’s opinion about *Sītā*?
2. Describe *Sītā*?
3. How did *Sītā* get her name?
4. How did *Sītā* convince *Rāma* to take her along with him to the forest?
5. Who were *Sītā*’s friends in the forest?

B. Write a letter to your mother, telling her about the life of a student in a hostel. 10X1

(Outline: 1. General introduction, 2. A brief note about your hostel, 3. Do you like it or not, 3. What is special in your hostel, 4. Necessity of a hostel facility 5. Conclusion.)

C. Choose any five words and write their meanings. 1X5

Decent, Splendid, Endure, Hostile, Scar, Absurdity, Vicinity

D. Make sentences using any five words

1X5

Shrill, Twirl, Profuse, Melody, Intense, Steady, Tremble

E. Fill in the blanks with appropriate prepositions.

1X5

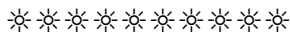
1. Superstitious fears preyed _____ his mind and made him miserable.
2. Few boys are not amenable _____ discipline.
3. His views do not accord _____ mine.
4. Silkworms feed _____ mulberry trees.
5. The ultimate decision rests _____ the board of directors.

Section B

F. Answer any three Questions. (Araby, After Twenty Years, To A Skylark)

5X3

1. Do a comparative study of Shelly's and Wordsworth's Skylark .
2. Explain the lines "The pale purple even / Melts around thy flight, / Like a star of Heaven / In the broad daylight / Thou art unseen, but yet I hear thy shrill delight."
3. Do you think that Jimmy was a good friend? Why do you think so? Explain with examples from the story After Twenty Years.
4. Describe the mental state of the writer of Araby who is in love with the girl next door.

EN-615 – English

Date: 4-10-2016

Duration: - 2 hrs

Full Marks - 50

A. Answer any two of the following: 2x6=12

1. How far did the narrator of the story, “ The Eyes are not Here” travel alone in the compartment? What did he like most of the girl? What was the destination of the girl?
2. What is the best time for visiting Mussoorie and why?
3. '... but it was a safe remark'. What is the remark referred to? Why did the remark appear 'safe' to the speaker? How did the girl react to this remark?
4. “ You may break, you may shatter the vase if you will, but the scent of the roses will linger there still” When did the speaker make this comment? Explain the quoted line.

B. Answer any two of the following: 2x6=12

1. What are the seven ages of man. What is the most wretched stage of human life?
2. How does a man play his role as a soldier?
3. What is 'second childishness'? Describe it in your own words.
4. Give a description of the second stage of human life.

C. Answer any two of the following questions: 2x3=6

1. Who built the house of Raju? Where did he build it?
2. Give a description of Raju's father's hut-shop?
3. Who came first to Raju with a problem? What was the problem?

D. Write a letter to your friend requesting him to arrange a picnic during puja vacation.

OR

Write to the Head of your institution requesting him to buy some English story books in the library. 1X10=10

E.Find out the correct alternative from the list below for each group of words 1X6=6

superannuation, anthology, perpetual, manuscript, atheist, agenda

1. Subjects taken for discussion in a meeting: _____
2. Retired because of age: _____
3. Continuing for ever: _____
4. One who does not believe in God: _____
5. Paper written by hand: _____
6. A collection of poems: _____

F.Rewrite the sentences as directed: 3X1=3

1. Let me finish the work. (Change into passive voice)
2. The ship, with its crew _____ lost. (Use the correct verb form)
3. The villagers are cured _____ dengue. (put a preposition in the gap)
4. The sum is too difficult to solve. (Change into a complex sentence)

CA-621 – Computer Application (Th)

Time: 2 hrs

Full marks: 50

A.Fill in the blanks: (Any five) **1x5 = 5**

1. Physical devices used to store data in computers are ___ state devices
2. ___ bits are sufficient to give codes to 94 characters.
3. If Octal number system has 8 symbols, duodecimal number system has ___ symbols. (duo means 2)
4. Long form of ASCII is _____ .
5. Computer memory from which the data is erased after reading is known as _____ .
6. Time required for the sector to reach the read/write head in a Hard disk is known as _____ .
7. Computer having a RAM of 16KB will require ___ bits for PC.

B.State True or False: (Any five) **1x5=5**

1. Seek time of a Hard disk is more than its Latency time.
2. CD ROM uses concentric tracks for data recording.
3. Data recorded on a Non-Volatile memory is lost when the power is switched off.
4. N number of bits are required to give address to 2^N no. of addresses.
5. Gold plating is sometimes used as a reflective material in CDRom.
6. Computer organization has following parts – CPU, I/P, O/P, Hard Disk.
7. ASCII code uses 8 bits to give codes to the characters.

C.Answer any FIVE of the following: **3x5=5**

1. $(723.725)_8 = (?)_{10}$

2. $(AF3.BC)_{16} = (?)_{10}$
3. $(123.123)_{10} = (?)_2$
4. $(10101101.0101)_2 = (?)_{16}$
5. $(5005)_{12} = (?)_{10}$
6. $(5575.872)_{10} = (?)_8$

D. Answer any FIVE of the following: 5x3=15

1. Define Access time and write time of Random Access Memory with the help of diagram.
2. If a hard disk has 10 surfaces, each surface is 6 inch in diameter, and the density of recording is 60000 bits per linear inch. Estimate number of bits per cylinder of the disk.
3. What is RAM? Explain the working of RAM, MAR and MDR with the help of block diagram of 3-bit per word, 4-word memory.
4. If the computer has 50 operation codes and 1GB memory addresses, how many bits would be required for single, two and four address instructions?
5. Explain how data is organized on Hard Disk and derive the formula for calculation of Hard Disk capacity.
6. What is CD ROM? How is data recorded on CDROM and how is it read? - (Explain with the help of diagram)
7. Write a machine language program for HYPCOM (15 op. Codes and 4KB memory) to find out the smallest of the three numbers. Write remarks to explain in brief each of your instructions.

E. Answer any ONE of the following: 10

1. Develop the logical structure (draw the block diagram) of a computer having following configuration:
 - i. 10 operation codes
 - ii. 60 KB memory
 - iii. Single address instruction.

Write a machine language program to add 3 numbers in above machine. (Use appropriate size of Add and Instruction).

2. Write the steps required to execute following machine language program segment in the HYPCOM.

Instruction	Add	Instruction
-------------	-----	-------------

000	1645	
-----	------	--

001	E646	
-----	------	--

002	6646	
-----	------	--

003	B646	
-----	------	--

004	F000	
-----	------	--

where content of Add 645 = AF34 &

content of Add 646 = CD84.

CA-621 – Computer Application (Pr)

Time: 2 hrs.

Full Marks: 50

A.Type an English paragraph as instructed. - typing.com

(1min. test)

10

B.Type a Hindi paragraph as instructed. (indiatyping.com – 1 min.)

10

C.Do the following: (Any 6)

(6x5=30)

1. Text formatting – font type- Lucida, size- 15, bold, strikethrough, highlight, - one line each; subscript (one word), superscript (one word)
2. Paragraph formatting such as – indent (2”), alignment (right), border (dotted), background (blue) – one paragraphs, tabs (@ 1”,2.5”, 4”), numbering (in 3 levels such as – 1, 1.1 and 1.1.1) .
3. Page formatting like – A5 size, 0.5” margin, header- RKMVU (centre aligned), footer (insert pg no), border
4. Create Mark-list using table (4x5). Insert row, column after 3rd. Merge C2 and C3 cells and calculate total of marks below.
5. Spell check the document and use auto-correct feature to type National Institute of Open Schooling by typing only NIOS.
6. Type a letter for Invitation for Durga Puja. Use Mail merge wizard or Excel to create Address data base and create personalized letters using them.
7. Create a document of 5 pages – each page having 3 paragraphs of style - Heading1, Heading2 and Heading3. Apply outline numbering to them. Insert a Table of content of a document on first page.

CA-621 – Computer Application (Th)

Time: 2 hrs

Full marks: 50

A.Fill in the blanks: (Any five)

1x5 = 5

1. Language which the CPU understands is known as _____.
2. 7 bits are sufficient to give codes to ____ characters.
3. If Octal number system has 8 symbols, duodecimal number system has ____ symbols. (duo means 2)
4. Long form of MAR is _____ .
5. Computer memory from which the data is erased after power is switched off is known as _____ .
6. Time required for the arm assembly to reach the particular track/cylinder in a Hard disk is known as _____ .
7. Computer having a RAM of 3GB and word length of 16 bits will require ____ bits for IR.

B.State True or False: (Any five)

1x5=5

1. Seek time of a Hard disk is more than its Latency time.
2. HDD uses spirial tracks for data recording.
3. Data recorded on a Non-Destructive memory is lost when the power is switched off.
4. 10 number of bits are required to give address to 2^{10} no. of addresses.
5. Gold plating is sometimes used as a reflective material in CDR0M.
6. MAR is not the part of CPU.
7. UNICODE code uses 32 bits to give codes to the characters.

C.Answer any FIVE of the following:

3x5=5

1. $(723.725)_8 = (?)_{10}$
2. $(AF3.BC)_{16} = (?)_{10}$

3. $(123.123)_{10} = (?)_2$
4. $(10101101.0101)_2 = (?)_{16}$
5. $(5005)_{12} = (?)_{10}$
6. $(5575.872)_{10} = (?)_8$

D. Answer any FIVE of the following: 5x3=15

1. Explain the difference between Access time and Write time of Random Access Memory with the help of diagram.
2. If a hard disk has 5 surfaces, each surface is 5 inch in diameter, and the density of recording is 50000 bits per linear inch. Estimate number of bits per cylinder of the disk.
3. What is RAM? Explain the working of RAM, MAR and MDR with the help of block diagram of 3-bit per word, 4-word memory.
4. If the computer has 25 operation codes and 500KB memory addresses, how many bits would be required for single, two and four address instructions?
5. Explain how data is organized on Hard Disk and derive the formula for packing density of a Hard Disk.
6. Explain the difference between the CD and DVD ROM.
7. Write a machine language program for HYPCOM (15 op. Codes and 4KB memory) to find out the largest of the three numbers. Write remarks to explain in brief each of your instructions.

E. Answer any ONE of the following: 10

1. Develop the logical structure (draw the block diagram) of a computer having following configuration:
 - i. 10 operation codes
 - ii. 60 KB memory
 - iii. Single address instruction.

Write a machine language program to multiply 3 numbers in above machine.

2. Write the steps required to execute following machine language program segment in the HYPCOM.

Instruction	Address	Instruction
-------------	---------	-------------

000	1645	
-----	------	--

001	E646	
-----	------	--

002	6646	
-----	------	--

003	B646	
-----	------	--

004	F000	
-----	------	--

where content of Add 645 = AF34 &

content of Add 646 = CD84.

Computer Applications – Practical Paper

Time allowed: 2 hours

Maximum marks: 50

General Instructions:

- i) There are eight compulsory questions total of 40 marks. 10 marks are for viva-voce.
- ii) Store your file(s) into a folder with your roll number on Desktop.

A. Prepare the following table with the given data:[5 marks]

Item		Amount	
Item code	Description	Rs.	P.

B. Insert a Watermark into your document with the text – ‘MID-TERM’. [5 marks]

C. Set paper size to A4, and left margin to 1.2cm, right margin to 1.1cm, top and bottom margins to 1.9cm. [5 marks]

D. Add five pages to your document and insert page numbers at the right corner of the footer. [5 marks]

E. Insert the following symbols into your document from Symbol (choose font: Open Symbol): [5 marks]

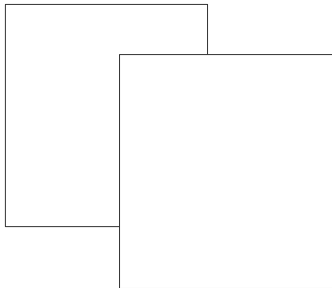

F.Insert a red coloured page border in all the pages of your document. [5 marks]

G.Prepare the following bulleted list: [5 marks]

1. Keyboard
2. Mouse
3. Scanner
4. Bar Code Reader
5. Flatbed scanner
6. Microphone
7. Trackball

H.Insert the following shapes into your document: [5 marks]

Computer Applications - Theory Paper

Time allowed: 2 hours

Maximum marks: 50

PART – A

[20 marks]

(Attempt **all** questions)

A. Multiple choice (choose the most appropriate answer):

[1 mark x 5 = 5 marks]

1. A computer is also known as _____
 - a) information processor
 - b) data processor
 - c) input processor
 - d) automatic processor

2. Which type of disc can store up to 50 Gigabytes of data?
 - a) Digital Video Disc (DVD)
 - b) Compact Disc (CD)
 - c) Blu-ray Disc (BD)
 - d) None of the above

3. What is/are the limitation(s) of a computer?
 - a) Unlike human beings, computers do not have intelligence.
 - b) Computer can not think itself.
 - c) Computers do not have emotion and feelings like a human.
 - d) All of the above

4. A computer keyboard has about _____ keys.
 - a) 30
 - b) 100

- c) 300
- d) 540

5. Which one of the following might not look like an e-mail address?

- a)god@heaven.com
- b)helpdesk@froogle.com
- c)www.anweshan.com
- d)world_infobank@tathyabhandar.com

B. Match the columns:[1 mark x 5 = 5 marks]

Column X

Column Y

1) Optical memory	A) RAM
2) Magnetic memory	B) ALU
3) Volatile memory	C) DVD
4) Arithmetic Logic Unit	D) Pen Drive
5) USB Flash memory	E) Hard-disk

C.State whether each of the following statement is true or false:[1 mark x 5 = 5 marks]

1. When the computer is turned off, the data stored into Random Access Memory (RAM) is lost.
2. Scanner is an output device.
3. Operating System (OS) is application software.
4. Desktop computers fall in the range of minicomputers.
5. A touch screen can act both as input and output device.

D.Fill in the blanks: [1 mark x 5 = 5 marks]

1. A strong password for an email account might look like _____.
2. One Gigabyte is equivalent to _____ Megabyte(s).
3. The _____ acts like the brain of a computer.

4. Decimal number 56 is represented in binary as

_____.

5. In computer terminology, a file is a resource which stores

_____.

PART – B

[10 marks]

(Answer *any two* questions)

E.List the benefits of using computers. [5 marks]

F.Differentiate between data and information. [5 marks]

G.Discuss on different types of memory used in a computer. [5 marks]

H.Write short note on: Laser printer. [5 marks]

PART – C

[20 marks]

(Answer *any two* questions)

I.What is a computer? Draw a block diagram to illustrate the basic organization of a computer. How important are computers in our everyday life?[2 + 4 + 4 = 10 marks]

J.What do you mean by the term 'hardware'? Discuss on basic hardware components used in a computer. [3 + 7 = 10 marks]

K.What is operating system? State the primary functions of operating system. Write down the names of two operating systems used in microcomputers. [2 + 6 + 2 =

10 marks]

L.What is computer network? What are the advantages of using computer network? Write some of the popular applications of the Internet. How chat is different than email?[2 + 3 + 3 +2 = 10 marks]

C Programming Language Practical

Time allowed: 2 hours

Maximum marks: 50

General Instructions:

- 1) There are five compulsory questions of 8 marks each. 10 marks are for viva-voce.
- 2) Write all the code or steps which you have performed, in your answer script.

A. Create a C program to accept a string from the user and print it out in reverse order.

B. Develop a program, which reads in a year and reports on whether it is a leap year or not (centuries should also be considered).

C. Using *for* loop, build a program to print the following series on the screen:

2 4 8 16 32 64 128

D. Build a function *square()* that is capable of calculating the square of integer as well as float numbers. Your function should be called from *main()* function and at the end, it must display the result.

E. Create a program that accepts the string – 'The used key is always bright'. The program should then print every word of the string in a separate line.

Computer Applications

Time : 2 hours

Marks: 50

PART – A

[20 marks]

(Attempt **all** questions)

A. Multiple choice (choose the most appropriate answer): [1 mark x 5 = 5 marks]

1. Which one of the following data type in C always reserves one byte in memory?
 - a) float
 - b) integer
 - c) double
 - d) char
2. Which one of the following array initialisation is not valid in C?
 - a) `char location[6] = "Belur";`
 - b) `char location[5] = { "Belur" };`
 - c) `char location[6] = { 'B', 'e', 'l', 'u', 'r' , '\0' };`
 - d) `char location[] = {"Belur"};`
3. Every C program must have the _____ function.
 - a) `printf()`
 - b) `getchar()`
 - c) `fflush()`
 - d) `main()`
4. Which one of the following keyword is not provided for loop construct in C?
 - a) `if`
 - b) `for`
 - c) `while`
 - d) `do...while`

5. Which one of the following string handling functions is used to append second string to the first string?

- a) strcmp()
- b) strcat()
- c) strrev()
- d) strlen()

B.Match the columns:

[1 mark x 5 = 5

marks]

Column X

Column Y

1. gcc	A) switch...case
2. sizeof	B) functions
3. default	C) compiler
4. parameters	D) "keyboard"
5. string	E) operator

C.State whether each of the following statement is true or false:

[1 mark x 5 = 5

marks]

- 1. Function can return only one value.
- 2. C comments can be nested.
- 3. The main() function is user-defined function.
- 4. An array in C can only hold value of same data type.
- 5. Logical operation is not possible with the C language.

D.Fill in the blanks:

[1 mark x 5 = 5

marks]

- 1. The algebraic expression $(b^2 - 4ac)$ can be written in C as _____.
- 2. Index number of an array always starts from _____.
- 3. Null character is represented in C by _____.
- 4. C language is developed by _____.

5. The general form of an expression that uses the ternary operator is

_____.

PART – B

[10 marks]

(Answer **any two** questions)

E. Clearly state the steps to construct a C program in Linux operating system. [5 marks]

F. Differentiate between pre-increment operator and post-increment operator. [5 marks]

G. Discuss on the use of *break* and *continue* statement in C programming. [5 marks]

H. Write short note on: Operators in C. [5 marks]

PART – C

[20 marks]

(Answer **any four** questions)

I. Write a program to accept a string and a character and print the number of times the character has occurred in the string. [5 marks]

J. Write a program to sort the following array in ascending order:

12.6 33.5 85.2 21.7 28.2 11.1 61.2 [5 marks]

K. Write a program that prompts for and accepts a number from keyboard and finally displays the number in reverse order. [5 marks]

L. Write a program to accept three numbers from the user and display the smallest. [5 marks]

M. Write a program to calculate the sum of all integer between 1 and 100, that are evenly divisible by 7. [5 marks]

N. Write a program to display multiplication table from 1 to 15, using two-dimensional array.[5 marks]

CA-625 (Natural Language Processing)

Duration: 2 hours

FM-50

A. Answer any two **10x1=10**

1. Write at least five applications of Natural Language Processing.
2. Write a brief note on MM Structure.

B. Answer any two **5x2=10**

1. Write a brief note on Artificial Intelligence.
2. What is AI Winter?
3. What do you understand by Local Word Grouping?

C. Write brief notes on any five of the following **2x5=10**

1. Moore's Law
2. Deep Blue
3. Hal 9000
4. Natural Language Processing
5. Noun Verb Modification
6. Turing Test

D. Analyse the sentences and show the MM Structure diagrammatically in them. **2X10=20**

1. छात्राः विद्यालये पठन्ति।
2. विहगाः गगने डयन्ते।
3. कुम्भकारः मृदा घटं निर्माति।
4. विक्रमादित्यः शकान् अभ्यभवत्।
5. गोपालकः गां क्षेत्रे अबध्नात्।
6. डयमानाः विहगाः शिशुभिः दृश्यन्ते।
7. विहगान् पश्यन्तः बालाः ओदनं भुञ्जते।
8. कृष्णः चारणभूमौ गाः परित्यज्य फलानि अन्विषन् वनं प्राविशत्।
9. रामः लक्ष्मणं सीताया रक्षणे नियोज्य हरिणं ग्रहीतुम् अगमत्।

10. बालकानां रोदनं श्रुत्वा मातरः द्रुतम् अधावन्।
11. शिष्याः गुरुं प्रणम्य ततः निष्क्रान्ताः।
12. महाजनः येन गतः स पन्थाः।

Time: 2 hours

Full Marks

50

A. Fill in the blanks (any six)

6x1=6

1. In India agriculture consumes about _____ of the water resource (70-90%, 50-60%, 30-40%).
2. The NGO 'Centre for Science and Environment' is located at _____ (Kanpur, Bhopal, Delhi).
3. Narmada Bachao Andolan was associated with _____ (Sardar Sarovar Dam, Tehri Dam, Mettur Dam)
4. The NGO 'Sierra Club' in USA was formed by _____ (Aldo Leopald, John Muir, Henry Thoreau).
5. The book 'Fall of a Sparrow' was written by _____ (Medha Patkar, Salim Ali, John Muir).
6. _____ gas in Stratosphere protect us from harmful UV rays. (Ozone, Nitrogen, Methane).
7. We get ore and minerals from _____ (Atmosphere, Hydrosphere, Lithosphere) .
8. In India maximum percent of land is under _____ (Mountain, Plateau, Plains).

B. Indicate True or False

6x1=6

1. A country must have at least two-third of its land area under forest cover.
2. Natural gas is a renewable natural resource.
3. Salim Ali was associated with environmental laws.
4. Faulty agricultural practices pollute the environment.
5. Land degradation is nothing to do with food security.
6. The surveys of plant resources in India is mainly done by the Botanical Survey of India.

C. Answer any Five

5x2=10

1. What are natural resources?
2. What are the environmental problems associated with land degradation?
3. What are the major contributions of John Muir to protect environment?
4. What are the main functions of the World Wide Fund for Nature (WWF-I)?
5. What are the different layers of the atmosphere?
6. What are the contributions of Salim Ali in the conservation of nature?
7. What is 'productive value of nature'?

D. Write short notes on any three

3x4=12

1. Sustainable Water Management.
2. Overutilization and pollution of surface and ground water.
3. Renewable resources.
4. Causes of Deforestation.
5. Water/Hydrological cycle

E. Answer any two

2x8=16

1. Write down the different services provided by the 'Lithosphere' and 'hydrosphere'. 4+4
2. Write an essay on the 'environmental problems associated with big dams'. 8
3. Write the down origin, need, characteristics, results of 'Joint Forest Management'. 1+1+2+2+2
4. Write an essay on 'Forest Functions'? 8
